

SOSYAL BİLİMLER ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
THE JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES RESEARCH

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Z Kuşağı Perspektifinden İstanbul Sözleşmesi ve Kadın Hakları: Nitel Bir İnceleme

Buse DOKUZ¹, Bulut DOĞAN²

ÖZ

Bu çalışma, Z kuşağının İstanbul Sözleşmesi'ne ve genel olarak Kadın Haklarına yönelik bakış açısını incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma genç bireylerin toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddetle mücadele ve kadın haklarının korunmasına yönelik bilgi ve tutum düzeyini anlamaya yöneliktir. Çalışma, nitel araştırma deseniyle tasarlanmıştır. Artvin Çoruh Üniversitesi Hopa İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde, katılımcılara; İstanbul Sözleşmesi, kadın hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği ve Türkiye'nin sözleşmeden çekilmesi hakkında sorular yöneltilmiştir. Elde edilen veriler, MAXQDA programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma ile Z kuşağının bu alandaki farkındalığını anlamak ve sosyal politika süreçlerine katkı sağlamak hedefiyle yürütülmüştür. Örneklemin bir fakülteyi kapsamaması ve Türkiye genelini temsil etmemesi araştırmanın bir kısıtı olarak görülse de çalışma, Z kuşağının bu alandaki tutumlarını ortaya koyması bakımından özgün bir nitelik taşımaktadır. Ayrıca çalışma bulguları, gençlere yönelik farkındalık programlarının hazırlanması ve sosyal politika önerilerinin geliştirilmesi açısından önemli potansiyel bir temel oluşturabilir.

Anahtar Kelimeler: *İstanbul Sözleşmesi, Kadın, Kadın Hakları, Z Kuşağı, Sosyal Politika*

*Bu çalışma; 24-26 Nisan 2025 tarihinde Trabzon'da düzenlenen 26. Uluslararası Kamu Yönetimi Forumu KAYFOR 26; Karmaşık Sorunlar Karşısında Kamu Yönetimi: Yaklaşımlar, Politikalar ve Uygulamalar Forumu'nda sözlü olarak sunulan "Z Kuşağının İstanbul Sözleşmesi'ne ve Kadın Haklarına Yönelik Bakış Açısı" başlıklı bildirinin genişletilmiş ve gözden geçirilmiş halidir. Bu çalışma, Artvin Çoruh Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 03.07.2024 tarihli ve 140812 sayılı kararı ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Artvin/Türkiye, ORCID:0009-0002-8340-9727, e-posta: busedkz@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Hopa İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Artvin/Türkiye, ORCID:0000-0002-1533-1641, e-posta: bulutdogan@artvin.edu.tr (Sorumlu Yazar)

İstanbul Convention and Women's Rights from Generation Z's Perspective: A Qualitative Examination

Buse DOKUZ¹, Bulut DOĞAN²

ABSTRACT

This study aims to examine Generation Z's perspective on the Istanbul Convention and women's rights in general. The research is aimed at understanding young individuals' levels of knowledge and attitudes toward gender equality, combating violence against women, and the protection of women's rights. The study was designed with a qualitative research design. Semi-structured interviews were conducted with students of the Faculty of Economics and Administrative Sciences at Artvin Çoruh University in Hopa. During the interviews, participants were asked questions about the Istanbul Convention, women's rights, gender equality, and Turkey's withdrawal from the Convention. The obtained data were analyzed using the MAXQDA program. The study was conducted with the aim of understanding Generation Z's awareness in this field and contributing to social policy processes. Although the sample includes only one faculty and does not represent Turkey as a whole, the study has an original quality in terms of revealing Generation Z's attitudes in this field. In addition, the study findings may constitute an important potential basis for the preparation of awareness programs for young people and the development of social policy recommendations.

Keywords: *İstanbul Convention, Women, Women's Rights, Generation Z, Social Policy*

* This study is an expanded and resived version of the paper titled "Generation Z's Perspective on the Istanbul Convention and Women's Rights" which was presented orally at the 26th International Public Administration Forum KAYFOR 26; Public Administration Facing Complex Problems: Approaches, Policies and Practices Forum held in Trabzon on 24-26 April 2025. This study was approved by the Scientific Research and Publication Ethics Committee of Artvin Çoruh University (Approval Date: July 3, 2024; Decision No: 140812).

¹ Master Student, Artvin Çoruh University, Graduate Education Institute, Artvin/Turkey, ORCID: 0009-0002-8340-9727, e-mail: busedkz@gmail.com

² Asst. Prof., Artvin Çoruh University, Hopa Faculty of Economics and Administrative Sciences, Artvin/Turkey, ORCID:0000-0002-1533-1641, e-mail: bulutdogan@artvin.edu.tr (Corresponding Author)

1. Giriş

Kadın hakları, günümüzde insan haklarının vazgeçilmez bir parçası olarak kabul edilmektedir. Ancak tarih boyunca kadın hakları mücadelesi çeşitli engellerle karşılaşmış, önemli bir mücadele alanı olmuştur. Süreç içerisinde kadınların kamusal alanda var olma mücadeleleri hem hukuki hem de toplumsal düzlemde önemli tartışmalara ve dönüşümlere sahne olmuştur. Özellikle günümüzde gelen süreçte, toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı aracılığıyla kadınların sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi hayata tam olarak katılımını güvence altına alma çabaları sıklıkla gündemde yer almaktadır. Bu bağlamda kısaca İstanbul Sözleşmesi olarak ifade edilen ve tam adıyla “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi” uluslararası düzeyde önemli bir rol oynamakta ve bu mücadele alanında bir dönüm noktası olarak görülmektedir (Council of Europe, 2011).

İstanbul Sözleşmesi, 2011 yılında kabul edilmiştir. Türkiye ise bu sözleşmeyi ilk imzalayan ve kabul eden ülkelerden biri olmuştur. Ancak, 2021 yılında Türkiye bu sözleşmeden çekilme kararı almış, bu karar ulusal ve uluslararası düzeyde derin tartışmalara yol açmıştır. Kadın hakları savunucuları bu kararın, kadına karşı şiddetle mücadelede ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında Türkiye’de önemli bir gerilemeye yol açacağı yönünde güçlü eleştirilerde bulunmuşlardır. Genç neslin ve özellikle Z kuşağının bu süreçte sergilediği tutum ise mevcut durumun ve toplumsal dönüşümün anlaşılması adına önemlidir (UN Women, 2021).

Araştırmanın temel sorusu “Z Kuşağı, İstanbul Sözleşmesi’ne ve Kadın Haklarına nasıl yaklaşmaktadır?” şeklinde formüle edilmiştir. Bu sorunun yanıtlanması sadece mevcut genç kuşağın değer dünyasını ve konuya bakış açısını ortaya koymakla kalmayıp, gelecekte kadın hakları politikalarına ve toplumsal eşitlik çabalarına nasıl tepki verileceğini gösterebilmesi adına önemlidir. Bunun nedeni Z kuşağı dijital çağın içinde büyüyen, küresel insan hakları söyleminin farkında olan ve bireysel haklara duyarlı bir nesil olarak tanımlanmasıdır. Bu bakımdan, konu bağlamında Z kuşağının gelecekteki toplumsal yapının ve kamu politikalarının oluşturulmasında etkili olacağı açıktır.

Literatürde, İstanbul Sözleşmesi üzerine yapılan çeşitli çalışmalar dikkat çekmektedir. Örneğin Türkiye’de muhafazakâr kesimin sözleşmeye yönelik tepkilerini inceleyen, toplumsal cinsiyet eşitsizliği tartışmaları bağlamında KADEM Derneği’nin yaklaşımını tartışan ve İstanbul Sözleşmesi’nin yazılı basındaki temsillerini eleştirel söylem analiziyle değerlendiren güncel tezler bulunmaktadır (Yılmaz, 2023; Tay, 2023; Çürükoğlu, 2023). Bunun yanında, kadın cinayetleri, ataerkil toplum yapıları ve kadın hareketlerinin sözleşmeyle ilişkisini konu alan kapsamlı çalışmalar da mevcuttur (Bahçeci, 2012; Demirkır Ünlü, 2012; Muslu, 2022). Öte yandan, muhafazakâr ve sağ popülist çevrelerin geliştirdiği karşıt perspektiflerin de literatürde öne çıktığı görülmektedir. Avrupa genelinde sözleşmeye karşı yürütülen “anti-gender” (cinsiyet karşıtı) mobilizasyonun, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik ideolojik bir direnç olarak şekillendiğini ve geleneksel aile yapısının korunması argümanı ile meşrulaştırıldığını ortaya koyan çalışmalar da literatürde yer almaktadır (Krizán, Roggeband ve Zeller: 2024). Medya

özelinde ise sosyal medya platformlarında aile değerlerini koruma söylemi üzerinden yürütülen dezenformasyon kampanyalarının İstanbul Sözleşmesi karşıtı tutumları pekiştirdiğini ve kamusal algıyı şekillendirmede önemli bir araç olduğu tartışılmaktadır (Elmas, Overdorf ve Aberer: 2021). Teorik bağlamda toplumsal cinsiyet rolleri ve kadın haklarının dönüşümü, Michel Foucault'nun (2013, 2024) biyopolitika (bedenlerin ve yaşamın iktidar yoluyla yönetilmesi) ve iktidar (toplumsal ilişkileri şekillendiren güç mekanizmaları) kavramları ile Pierre Bourdieu'nün (2013) habitus (alışkanlıklar ve içselleşmiş sosyal pratikler) ve sembolik şiddet (görünmez baskı biçimleri) kavramları üzerinden de analiz edilebilir (Ersözlü, 2024). Son olarak, Z kuşağı bağlamında, bu kuşağın bireyci, anlık geri bildirim odaklı ve otoriteye mesafeli bir tutum geliştirdiğini; artan kaygı, yalnızlık ve düşük psikolojik iyi oluş düzeyleriyle dikkat çektiği literatürde görülebilmektedir (Twenge ve Campbell, 2018). Bu kuşağın toplumsal meselelerdeki tutumunu ortaya koyan araştırmaların çoğaltılması, literatüre katkı sağlaması açısından önemlidir.

Bu çalışma, Artvin Çoruh Üniversitesi Hopa İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan Z kuşağına mensup genç bireylerin İstanbul Sözleşmesi'ne ve Kadın Haklarına ilişkin bakış açılarını incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın temel amacı kadın haklarına yönelik farkındalık düzeylerini ve İstanbul Sözleşmesi'ne yönelik bilgi ve tutumlarını ortaya koyarak, toplumsal cinsiyet eşitliği alanında genç kuşağın potansiyel katkısını değerlendirmektir. Araştırma bulgularının toplumsal farkındalık çalışmalarının geliştirilmesine ve gençlerin katılımını önceleyen sosyal politika önerilerine kaynaklık etmesi ve literatüre katkı sunması beklenmektedir. Ayrıca, Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik sosyal ve hukuki düzenlemelerin geliştirilmesi için de referans olması umulmaktadır.

2. Tarihsel Süreç ve Kavramsal Arka Plan: Kadın Hakları ve İstanbul Sözleşmesi

İnsan hakları kavramının özüne bakıldığında din, dil, ırk, mezhep ve cinsiyet gibi ayrımlar gözetilmeksizin tüm bireylerin öncelikle kanun önünde eşit sayılması ve korunması anlaşılmaktadır (Donnelly, 2007; Gözübüyük ve Gölcüklü, 2007: 4). Kadın hakları da bu perspektiften değerlendirilmelidir. Ancak tarihsel süreçte birçok toplumda erkeklerin üstün ve egemen rolleri, kadınların aleyhinde gelişmiş ve kadınlar anne, eş ve ev içi rollerle sınırlandırılmışlardır. Bu duruma tepkiler ise insan hakları kavramı içerisinde kadının, insan haklarına yönelik mücadele alanının gelişmesine zemin hazırlamıştır (Kaypak ve Kahraman, 2016: 303; Moroğlu, 2016: 15).

Kadın haklarına ilişkin farkındalık ve hak talepleri, toplumsal eşitsizliklerin görünür kılınmasıyla birlikte yeni düşünsel ve toplumsal hareketlerin doğmasına zemin hazırlamıştır. Böylece kadın hakları, feminist mücadelenin güçlenmesiyle beraber daha görünür hale gelmiştir (Howard Hassmann, 2011: 435-440; Taş, 2016: 165-173). Feminizm, özünde kadının özgürlüğünü, cinsiyet eşitliğini ve ataerkil yapının ortadan kaldırılmasını savunan bir hareket olarak ortaya çıkmaktadır (National Women's History Museum, 2024; Britannica, 2024). 18. yüzyılda Mary Wollstonecraft'ın "A Vindication of the

Rights of Women” adlı eseriyle ijmelenen feminizm hareketi, kadınların hukuki ve siyasi alanda erkeklerle eşit haklara sahip olmalarını savunmuş, sonraki yıllarda ise kadınların kendi bedenleri üzerindeki haklarına ve kimlik süreçlerine odaklanmıştır. Bu bağlamda, kadının insan hakları kavramı hem toplumsal hem de bireysel düzeyde büyük bir dönüşümü temsil etmiş ve etmeye devam etmektedir. Feminist teorinin, temel akımlara ayrıldığı ve bu akımların farklı şekilde konuyu açıkladığı görülebilmektedir. Örneğin, Liberal feministler, toplumsal eşitliği sağlamak amacıyla yasaların iyileştirilmesini ve eğitim, din ve medya gibi kurumsal yapılar üzerinde reform yapılmasını savunmuşlardır. Radikal feministler ise kadınların eşitsizliğinin temel kaynağını ataerki ilişkilerinde görmüş, erkeklerin toplumsal bir grup olarak kadınlar üzerinde uyguladığı baskıyı vurgulamışlardır. Bu yaklaşım, aile içi şiddet ve tecavüz gibi erkeklerin kadınlara yönelik şiddet biçimlerini tartışma gündemine taşımıştır. Sosyalist feministler ise ataerki ve kapitalizmin birleşiminin kadınların toplumsal konumunu belirleyen yapısal bir baskı oluşturduğunu ileri sürmüşlerdir (Council of Europe, 2025). Feminizm, tarihsel gelişimi bağlamında üç dalga olarak da incelenabilmektedir. 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyıl başlarına tarihlenebilen birinci dalga feminizm; kadınların oy hakkı, mülkiyet ve eğitim gibi temel haklarını savunmuştur. 1960’lar ve 1980’leri içeren ikinci dalga ise sosyal ve kültürel eşitsizliklere odaklanarak cinsel özgürlük, iş gücüne katılım ve aile içi şiddet konularını gündeme taşımıştır. 1990’lardan günümüze uzanan dördüncü dalgada ise çeşitlilik ve kesişimsellik vurgulanmış, cinsiyet kimliği, ırk ve sınıf gibi faktörlerin kadın deneyimlerini nasıl şekillendirdiği ön plana çıkmıştır (Council of Europe, 2025).

Tarihsel süreçte kadın haklarının korunmasına yönelik uluslararası alanda birçok önemli belge ve sözleşme hazırlanmıştır. 1215 tarihli Magna Carta, 1628’deki Hak Dilekçesi, 1787’de kabul edilen ABD Anayasası ve 1789 tarihli Fransız İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirgesi, doğrudan kadın haklarına vurgu yapmasa da temel insan haklarının gelişiminde önemli rol oynamıştır. 1791’de Fransa’da Olympe de Gouges tarafından kaleme alınan Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirgesi ise, kadın hakları mücadelesinde dönüm noktası olarak öne çıkmıştır. Kadınların eşitlik mücadelesi, 1850’lerde ABD’de başlayıp 1910 yılında Uluslararası Sosyalist Kadınlar Konferansı’nda devam eden Kadın Hareketi ile yeni bir boyut kazanmış; kadın işçilerin erkeklerle eşit haklara sahip olma talepleri tüm dünyada yankı bulmuştur. Bu mücadele, 1946’da kurulan Kadının Statüsü Komisyonu ile kadınların çalışma hayatındaki konumlarının güçlendirilmesine, 1952’de kabul edilen Kadınların Siyasi Haklarına İlişkin Sözleşme ile yönetimde daha fazla temsil edilmelerine zemin hazırlamıştır. 1957’de yürürlüğe giren Evli Kadınların Tabiiyetine İlişkin Sözleşme, kadınların aile içinde bireysel bağımsızlıklarını pekiştirirken, 1967’de kabul edilen Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Beyannamesi, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik bir diğer kilometre taşı olmuştur (Işıktaş, 2015: 1-3; Tuskan, 2021: 3). Birleşmiş Milletler 1975 yılını Uluslararası Kadınlar Yılı olarak kabul edip, “Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması ve Özgürlük” konusuyla, 1. Dünya Kadın Konferansı’nı gerçekleştirmiştir (Kaypak ve Kahraman, 2016: 307-309). Bir diğer önemli belge olan Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW), 1979 yılında kabul edilerek kadın haklarının korunması için önemli bir hukuki çerçeve sunmuştur (Arslan, 2004: 3; Cole, 2013: 233; Englehart ve Miller, 2014: 25). 4. Dünya Kadın

Konferansı sonucunda kabul edilen 1995 tarihli Pekin Deklarasyonu 189 ülkenin temsilcileri tarafından onaylanmış, kadınların her alanda güçlendirilmesini, kadın-erkek eşitsizliğinin ortadan kaldırılmasını, kadın ve kız çocuklarının haklarının korunmasını ve yoksullukla mücadele eden kadınların sosyal ve ekonomik olarak desteklenmesini hedeflemiştir (Birleşmiş Milletler, 1995). Bunların yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1950), Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Bildirge (1993) ve İstanbul Sözleşmesi (2011) gibi uluslararası atılan adımlardandır (Tuskan, 2021: 4).

Türkiye’de kadın haklarına yönelik çabalar Osmanlı İmparatorluğu’nun Tanzimat döneminde başlamış ve Cumhuriyet’in ilanı ile belirgin şekilde öne çıkmıştır, eşitsizliklerin önüne geçilebilmesi için de bazı önemli adımlar atılmıştır. Bu adımların tamamı sıralanmamakla birlikte belli başlıları şunlardır: Osmanlı İmparatorluğu’nda Tanzimat sonrası süreçte 1869 yılında Terakki-i Muhadderat dergisi çıkartılmış, Avrupa ve Osmanlı kadını karşılaştırılarak geri bırakılmışlık eleştirilmiştir. 1913-21 yılları arasında çıkan Kadınlar Dünyası dergisi Osmanlı Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti tarafından çıkartılmış, kadınların; eğitim, çalışma ve siyasal haklarını dile getirmiştir. Eğitim alanında ise İstanbul’da 1914 yılında açılan İnas Darülfünunu, kız öğrencilerin yüksek öğretime kabulünü sağlamıştır (Şenel, 2022). Cumhuriyet’e geçiş sürecinde de kadınların siyasal haklara yönelik talepleri belirginleşmiş, Kadınlar Halk Fırkası girişimi de bu taleplerin somut bir göstergesi olmuştur (Çokoğullar Bozaslan, 2020). Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunun ardından 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu kabul edilerek kız ve erkek çocuklarının eşit şartlarda eğitim alması sağlanmış, 1926’da Türk Medeni Kanunu ile kadının varlığı resmen kabul edilerek aile içindeki hukuki statüsü güçlendirilmiştir. 1930 yılında belediye seçimlerinde, 1933 yılında muhtarlık seçimlerinde kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmiş, 1934 yılında ise milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanınarak kadınlar siyasete katılmışlardır. 1936 yılında yürürlüğe giren İş Kanunu ve 1937’de kabul edilen ILO Sözleşmesi ile iş hayatında fırsat eşitliği ve eşit işe eşit ücret ilkesi benimsenmesi konusunda adımlar atılmıştır. 1992 yılında ise Türk Medeni Kanunu’nun kadının iş hayatı kararlarını eşinin iznine bağlayan 159. Maddesi, Anayasa Mahkemesi tarafından kaldırılmıştır. 1993 yılında Kadın Dayanışma Vakfı, şiddet gören ya da şiddete maruz kalan kadınlara sosyal, hukuki ve psikolojik destek sunmak amacıyla bir sivil toplum örgütü olarak kurulmuştur. 1995 yılında ise Mor Çatı Sığınağı Vakfı ile Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM) hayata geçirilmiştir. 1997’de zorunlu eğitim süresi uzatılmış ve devamında kadınlara evlilik sürecinde kendi soyadlarını da kullanma hakkı tanınmıştır. 2001’de Anayasal düzenlemelerle aile içinde kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik adımlar atılmış, 2002’de evlenme yaşı eşitlenmiş ve miras, nafaka gibi haklarla güçlendirilmiştir. Ayrıca 2005’te yeni Türk Ceza Kanunu’yla kadın ve çocuklara yönelik şiddetle mücadelede önemli adımlar atılmış, 2009’da ise “Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu” kurulmuştur. 2016 yılında kadın çalışanların özlük haklarına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. 2012 yılında kadına yönelik şiddetle mücadele amacıyla hazırlanan temel yasa 6284 sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” olmuştur. Bu kanun kapsamında şiddet mağduru kadınlara yönelik koruma ve destek mekanizmaları (barınma, geçici maddi yardım, psikolojik ve hukuki danışmanlık) sıralanmakta; şiddet uygulayan kişiye karşı ise uzaklaştırma, iletişim yasağı gibi önleyici tedbirler getirilmektedir. Ayrıca kolluk kuvvetlerine acil durumlarda doğrudan tedbir kararı alma yetkisi

verilmekte ve Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri'nin (ŞÖNİM) kurulması öngörülmektedir (Moroğlu, 2010: 6; Arslan, 2013: 25; Kaypak ve Kahraman, 2016: 50; KADEM, 2024; mevzuat.gov.tr). Bu çerçevede, kanun yalnızca hukuki bir dayanak sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda şiddet mağduru kadınların psikososyal ve ekonomik açıdan desteklenmesini de hedeflemektedir. ŞÖNİM'ler aracılığıyla, şiddete maruz kalan kadınların ihbar süreçleri ve destek mekanizmaları tek bir koordineli merkez üzerinden yönetilmekte; böylece bürokratik engellerin azaltılması ve mağdurların hızlı bir şekilde korunması amaçlanmaktadır (Kocağalar, 2025: 39). 6284 sayılı Kanun, şiddet mağduru kadınlara yönelik koruma ve destek mekanizmaları sağlayarak ve acil tedbir kararlarının hızlı uygulanmasını mümkün kılarak, İstanbul Sözleşmesi'ni uluslararası düzeyde kadına yönelik şiddetle mücadele ve kadın haklarının korunması konusunda belirlenen normları Türkiye'de uygulanabilir hâle getiren temel çerçeve olarak öne çıkarmış ve bu çerçevenin ulusal hukukta somut tedbirler ve koruma mekanizmalarına dönüştürülmesini sağlamıştır (Bölükbaşı, 2022: 123-126).

Bu bağlamda, Dünya'da ve Türkiye'de kadına karşı şiddetle mücadele ve kadın haklarının korunması konusunda son dönemde uluslararası alanda ortaya çıkan en önemli adımlardan biri, İstanbul Sözleşmesi olmuştur. Sözleşme, 11 Mayıs 2011'de kabul edilmiş ve tam adı "Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi" olarak tanımlanmıştır. Sözleşmenin en belirgin özelliği kadına yönelik şiddeti, bir insan hakları ihlali ve ayrımcılık biçimi olarak tanımlamasıdır. Ayrıca sözleşmenin amacı, şiddeti önlenmek, mağdurları korumak, failleri cezalandırmak ve kadın-erkek eşitliğini sağlamak gibi konular üzerinde durulmuştur. Sözleşme dezavantajlı grupları kapsayarak, şiddet türlerini fiziksel, ruhsal, ekonomik ve cinsel olarak sınıflandırılmakta ve imzacı devletlere bu konularda yükümlülükler getirmektedir (Council of Europe, 2011; Moroğlu, 2016; mevzuat.gov.tr). Türkiye, İstanbul Sözleşmesi'ni ilk imzalayan ve onaylayan ülkelerden biri olmuştur. Ancak 20 Mart 2021 tarihinde Cumhurbaşkanı Kararnamesi ile sözleşmeden çekilme kararı açıklanmış, bu karar ulusal ve uluslararası düzeyde geniş yankı uyandırmıştır (Kanbur, 2021: 75). Cumhurbaşkanlığı tarafından yapılan açıklamada, sözleşmenin "Türkiye'nin toplumsal ve ailevi değerleriyle bağdaşmayan eşcinselliği normalleştirmeye çalışan kesimler tarafından manipüle edildiği" ifade edilmiştir (Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2021). Protestolar kapsamında birçok şehirde kadınlar ve sivil toplum örgütleri, "Bizim için Bitmedi" ve "Haklarımızdan da Hayatlarımızdan Vazgeçmiyoruz" gibi sloganlarla kitlesel eylemler düzenlenmiştir (Eski, 2021).

3. Z Kuşağının İstanbul Sözleşmesi'ne ve Kadın Haklarına Bakış Açısı

Kadın hakları mücadelesi, kuşaklar arası bakış açısıyla değerlendirildiğinde de anlam kazanmaktadır. Kuşak kavramı; aynı yıllarda doğmuş, benzer sosyal, ekonomik ve teknolojik koşullarda yetişmiş bireyleri ifade etmektedir (Mannheim, 1952; Gümüş, G. 2018). Literatürde kuşaklar Sessiz Kuşak, Baby Boomers, X, Y, M, Z ve Alfa Kuşağı gibi sınıflandırmalarla incelenmiştir (Erden Ayhün, 2013: 96). Çeşitli yıl tanımlamaları olmakla beraber genel olarak 2000'ler ve sonrasında doğan nesli içeren Z kuşağı, dijital ortamlarda yetişmiş, teknolojiye hâkim ve toplumsal meselelerde daha duyarlı

bir kuşak olarak tanımlanmaktadır. Bu kuşak, bireyselliği ile ön plana çıksa da adalet, eşitlik ve kadın hakları gibi toplumsal meselelere de yüksek hassasiyet göstermektedir (Twenge ve Campbell, 2018; Taş, Demirdöğmez ve Küçükoglu, 2017: 1035-1039). Örneğin dünya ölçeğinde PEW Research Center verilerine göre Z kuşağı, diğer kuşaklara kıyasla toplumsal cinsiyet eşitliği ve toplumsal çeşitlilik konularında daha ilerici bir tutuma sahiptir ve bu konularda daha yüksek düzeyde destek göstermektedir (Pew Research Center, 2021). Z kuşağının sahip olduğu bu özellikler, kadın haklarına yönelik algının yalnızca hukuki düzeyde değil, toplumsal bilinç düzeyinde de ilerlemesine katkı sağlamaktadır.

Z kuşağının İstanbul Sözleşmesi'ne ve Kadın Haklarına yönelik bakış açısının ölçüldüğü bu araştırmada, çalışmanın amacı doğrultusunda araştırmanın nasıl gerçekleştirildiği, hangi yöntemlerin tercih edildiği ve veri toplama sürecinde izlenen yollar bu bölümde açıklanmıştır. Ayrıca elde edilen bulgular araştırma soruları çerçevesinde sistematik şekilde sunulmakta ve yorumlanmaktadır.

3.1. Yöntem

Bu çalışmada, İstanbul Sözleşmesi ve kadın haklarına yönelik anlayışın Z Kuşağı perspektifinden değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada, Artvin Çoruh Üniversitesi Hopa İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören 10 kadın ve 10 erkek olmak üzere toplam 20 Z kuşağına mensup öğrenci, araştırma örneklemini oluşturmuştur. Araştırmada geniş bir genelleme yapmak değil, katılımcı deneyimlerini çok yönlü ve derinlemesine incelemek amaçlanmıştır. Katılımcılar gönüllülük esasına göre seçilmiştir ve araştırmanın amacı, süreci ve gönüllülük esasları konusunda kapsamlı bilgilendirme yapılmıştır. Yaş aralığı 18-21 olarak ölçülmüştür. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden derinlemesine görüşme tekniği tercih edilmiştir. Bu yöntem, katılımcıların düşünce, duygu ve tutumlarını detaylı şekilde ortaya koyabilmek için etkili bir araçtır (Uslu ve Demir, 2023:290). Katılımcılara görüşme soruları hazırlanırken, çalışmanın temel amacı doğrultusunda özellikle İstanbul Sözleşmesi, kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularına odaklanarak güncel literatür incelenmiş ve bu alanlarda öne çıkan kavramsal çerçeveler dikkate alınmıştır. Literatürdeki kuramsal tartışma başlıklarına dikkat çekilerek geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu, toplam yedi açık uçlu sorudan oluşmuştur. Bu yaklaşım, Z kuşağının sözleşmeye ve kadın haklarına ilişkin bakış açılarının hem içerik hem de bağlam açısından derinlemesine analiz edilmesine olanak tanımıştır. Bu çerçevede katılımcılara, literatüre dayalı olarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile açık uçlu sorular yöneltilmiş, katılımcıların İstanbul Sözleşmesi ve kadın haklarına dair bakış açıları incelenmiştir. Görüşmeler, veri doygunluğuna ulaşıldığı noktada da sonlandırılmıştır. Görüşme soruları, kadın hakları kavramından İstanbul Sözleşmesi'nin içeriğine, "kadının beyanı esastır" anlayışı ve Türkiye'nin sözleşmeden çekilmesine kadar çeşitli konuları kapsamaktadır. Ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitliği ve Z kuşağı'nın bu konulardaki çözüm önerileri de değerlendirilmiştir. Görüşmeler, 2024 yılının temmuz ayında gerçekleştirilmiş ve ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiştir. Kayıt altına alınan tüm görüşmeler daha sonra dinlenerek deşifre edilmiştir. Bu bağlamda çalışmada kullanılan veriler, birinci yazarın lisans öğrenimi sürecinde yürüttüğü saha çalışması kapsamında elde edilmiştir. Verilerin

analizinde MAXQDA nitel veri analiz programı kullanılmış ve açık kodlama, aksel kodlama ve seçici kodlama aşamalarını içeren nitel tematik analiz yaklaşımı benimsenmiştir. Katılımcıların ifadeleri satır satır incelenerek anlam bakımından bütünlüklü ifadeler üzerinden kodlar oluşturulmuş, ardından kodlar benzerliklerine göre gruplanarak alt temalara ve ana temalara dönüştürülmüştür. Bu tematik yapının daha ayrıntılı olarak ortaya konulabilmesi için her bir tema içerisinde sık kullanılan kelimeler frekans analizi yöntemiyle incelenmiştir. Bu sayede, görüşme kayıtlarının kodlanması, kategorilere ayrılması ve veri seti içerisindeki ilişkilerin sistematik bir şekilde ortaya konulması mümkün olmuştur. Toplam yedi grafik üzerinden yürütülen kodlama süreci kapsamında her bir grafik belirli bir ana tema etrafında yapılandırılmıştır. Birinci grafikte altı kod yer almakta olup ana tema “kadın haklarına yönelik görüşler”dir. İkinci grafikte beş kod belirlenmiş ve ana tema “kadınların karşılaştığı zorluklar” olarak şekillenmiştir. Üçüncü grafikte dokuz kod üzerinden “İstanbul Sözleşmesi’ne bakış açıları” teması ortaya konmuştur. Dördüncü grafikte altı kod yer almakta ve “kadının beyanı esastır” anlayışına yönelik bakış açısı ana temayı oluşturmaktadır. Beşinci grafikte beş kodla “kadına yönelik şiddetle mücadeleyle ilişkin görüşler” teması belirlenmiştir. Altıncı grafikte üç kod bulunmakta ve bu grafik “toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik bakış açısı” temasını temsil etmektedir. Son olarak, yedinci grafikte ise yedi kod yer almakta ve ana tema “cinsiyet eşitliği için yapılması gerekenlere ilişkin öneriler” olarak belirlenmiştir. Bu tematik yapı genel olarak değerlendirildiğinde, katılımcıların farklı konu başlıkları etrafında yoğunlaştığı ve görüşlerinin belirli örüntüler doğrultusunda kümелendiği görülmektedir. Bu doğrultuda, toplam 20 katılımcıdan elde edilen veriler; bir katılımcının birden fazla kod altında yer alabilmesine olanak tanıyacak şekilde analiz edilmiştir. Kodlama sonucunda, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Toplumsal Değerler, Yasal Düzenleme, Şiddetten Korunma, Cinsiyet Eşitliği, Eğitim ve Örgütlenme gibi ana temalar ortaya konmuştur. Bu sistematik süreç, katılımcı ifadelerindeki ortak örüntülerin görünür kılınmasını sağlamış; verilerin daha derinlikli, şeffaf ve güvenilir biçimde yorumlanmasına da katkı sunmuştur. Böylece temaların içsel örüntülerini daha açık biçimde ortaya koyma ve katılımcı ifadelerindeki ortak vurguları somut biçimde destekleme şansına kavuşulmuştur. Nihai yorumlama ve çıkarımlar ise araştırmacıların analitik yaklaşımıyla tamamlanmış ve grafik analizleri yazarlar tarafından birlikte değerlendirilmiştir. Bu süreçte metnin gözden geçirilmesinde dijital yardımcı programlardan da yararlanılmıştır. Araştırma sürecinde tüm etik kurallar gözetilmiş ve Artvin Çoruh Üniversitesi’nden gerekli etik kurul onayı alınmıştır (E-18457941-050.99-140812).

3.2. Bulgular

Bu bölümde Artvin Çoruh Üniversitesi Hopa İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nde öğrenim görmekte olan Z kuşağı öğrencileriyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgular detaylı şekilde sunulmaktadır. Bulgular, araştırmanın alt başlıklarına uygun şekilde sınıflandırılmış ve doğrudan katılımcı ifadelerine yer verilerek desteklenmiştir. Veriler “Demografik Bulgular”, “Katılımcıların Kadın Haklarına Yönelik Görüşü”, “Katılımcılara Göre Kadınların Karşılaştıkları Zorluklar”, “Katılımcıların İstanbul Sözleşmesi’ne Bakış Açısı”, “Katılımcıların Kadına Yönelik

Şiddetle Mücadeleye İlişkin Görüşleri”, “Katılımcılara Göre Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” ve “Katılımcılara Göre Cinsiyet Eşitliği İçin Yapılması Gerekenler” başlıkları çerçevesinde açıklanmıştır.

3.2.1. Demografik Bulgular

Araştırmaya katılan Z kuşağına mensup bireyler, Artvin Çoruh Üniversitesi Hopa İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim gören, yaşları 18 ile 21 arasında değişen ve tamamı bekar olan lisans öğrencilerinden oluşmaktadır. Cinsiyet dağılımı eşit şekilde kadın ve erkek öğrencilerden oluşmuştur. Bu veriler, katılımcıların Z kuşağı içinde yer alan bireyler olduğunu teyit etmektedir. Bu homojen örneklem, kuşağa özgü değerler ve algılar üzerine derinlemesine analiz yapmayı olanaklı kılmıştır.

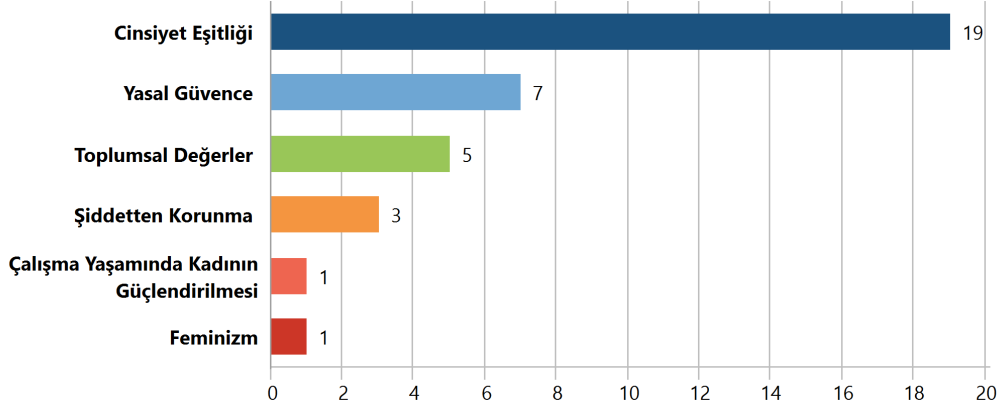
Tablo1: Demografik bulgular

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Medeni Hal	Yaş
Katılımcı 1	Kadın	Bekar	20
Katılımcı 2	Kadın	Bekar	19
Katılımcı 3	Kadın	Bekar	21
Katılımcı 4	Kadın	Bekar	21
Katılımcı 5	Kadın	Bekar	21
Katılımcı 6	Kadın	Bekar	18
Katılımcı 7	Kadın	Bekar	20
Katılımcı 8	Kadın	Bekar	21
Katılımcı 9	Kadın	Bekar	21
Katılımcı 10	Kadın	Bekar	20
Katılımcı 11	Erkek	Bekar	21
Katılımcı 12	Erkek	Bekar	21
Katılımcı 13	Erkek	Bekar	21
Katılımcı 14	Erkek	Bekar	21
Katılımcı 15	Erkek	Bekar	21
Katılımcı 16	Erkek	Bekar	21
Katılımcı 17	Erkek	Bekar	21
Katılımcı 18	Erkek	Bekar	20
Katılımcı 19	Erkek	Bekar	21
Katılımcı 20	Erkek	Bekar	19

Kaynak: (Yazarlarca oluşturulmuştur)

3.2.2. Katılımcıların Kadın Haklarına Yönelik Görüşü

Araştırmaya katılan Z kuşağı bireylere “Kadın hakları kavramı deyince aklınıza neler geliyor?” sorusu sorulmuş, genel algılarının temel insan hakları çerçevesinde şekillendiği görülmüştür. Katılımcıların büyük çoğunluğu kadın haklarını, toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesinin bir yansıması olarak değerlendirmiştir. Bu hakların yalnızca kadınlara yönelik bir ayrıcalık değil, toplumsal adaletin bir gerekliliği olduğu düşüncesi öne çıkmaktadır. Bu bağlamda cinsiyet eşitliği, yasal güvence, toplumsal değerler, şiddetten korunma, çalışma yaşamında kadının güçlendirilmesi ve feminizm kavramlarının üzerinde durmuşlardır.

Kaynak: (Yazarlarca oluşturulmuştur)

Grafik 1: Kadın Haklarına Yönelik Görüşler

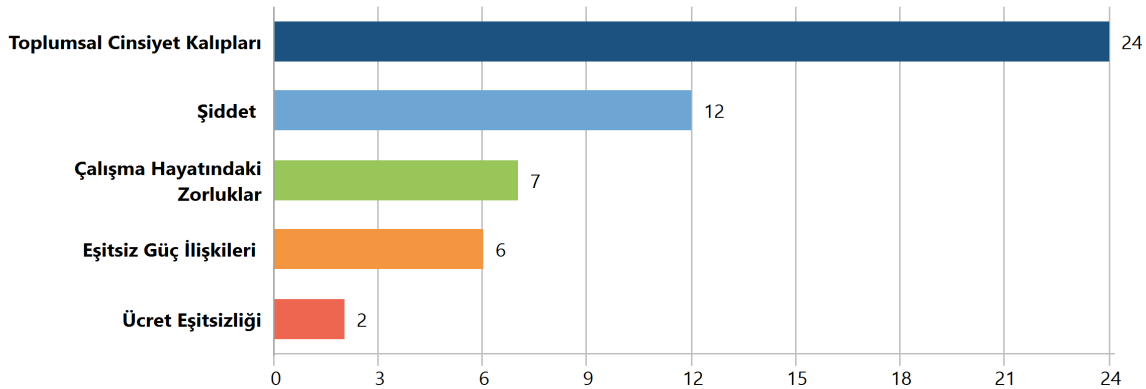
Katılımcı 4, bu durumu şu sözlerle ifade etmiştir: “Kadın hakları kavramı deyince aklıma toplumda cinsiyet eşitliği geliyor. Yaratılış olarak farklı olsak da toplumda sosyal hayattaki imkânlardan eşit bir şekilde yararlanmamız gerektiği ve bu yüzden kadınların erkeklerle eşit bir hakka sahip olabilmesi için yükseltilmesi gerektiği geliyor.” Benzer şekilde Katılımcı 19, bu eşitliği cinsiyet ayrımı gözetmeksizin tüm bireylerin eşit haklara sahip olması gerektiği şeklinde tanımlamıştır. Öte yandan Katılımcı 3, kadın hakları kavramının Türkiye bağlamında içi boşaltılmış bir söyleme dönüştüğünü ifade ederek eleştirel bir perspektif sunmuştur: “Kadın hakları kavramı, Türkiye’de aslında çok içi boş bir şey olarak geliyor aklıma ama bir kadın olarak da çok gerekli bir şey olduğunu düşünüyorum ve asla haklarımızın yeterince savunulmadığını düşünüyorum”.

Bu ifadeler, Z kuşağı bireylerinin kadın haklarına dair temel düzeyde farkındalığa sahip olduklarını, ancak bu farkındalığın pratikte yeterince karşılık bulmadığına inandıklarını göstermektedir. Katılımcı ifadelerinin geneline bakıldığında bu durumun yalnızca birkaç görüşle sınırlı kalmadığı; katılımcıların önemli bir bölümünün kadın haklarını eşitlik temelli bir perspektifle tanımlarken, diğer bir kısmının da bu kavramın mevcut toplumsal yapı içerisinde tam olarak karşılık bulmadığını eleştirel bir dille vurgulamaktadır. Bu tablo, kadın haklarına ilişkin algının yalnızca normatif bir ideal olarak kalmadığını; aynı zamanda uygulama düzeyinde yaşanan eksikliklerin de fark edildiğini ortaya koymaktadır. Katılımcıların görüşlerinden hareketle, kadın hakları kavramının, öncelikli olarak kadının erkekle aynı koşullarda değerlendirilmesini ve dolayısıyla sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi alanlarda cinsiyet

eşitliğinin tesis edilmesini amaçlayan bir yaklaşımı ifade ettiği belirlenmiştir. Bu noktada katılımcılar arasındaki görüş çeşitliliği hem eşitlik söylemlerine hem de bu söylemlerin pratiğe yansımadağına dair eleştirel bir farkındalığı aynı anda barındırmaktadır. Ayrıca söz konusu kavram, kadınlara tanınan hukuki güvenceler bağlamında, kadının hukuk önünde kendi haklarını savunabilmesi, toplumsal konumunu güçlendirebilmesi ve en önemlisi şiddete karşı korunabilmesi yönüyle de katılımcılar tarafından ele alınmıştır. Bu bulgular, Foucault’nun (2013; 2024) biyopolitika ve iktidar kavramlarıyla birlikte değerlendirildiğinde, kadın bedeni ve toplumsal rollerin iktidar tarafından şekillendirildiğini göstermektedir. Benzer biçimde, Bourdieu’nün (2013) habitus ve sembolik şiddet kavramları da eşitlik söylemlerine rağmen görünmez toplumsal baskıların sürdüğünü ve kadın haklarının pratikte sınırlı kaldığını açıklamaktadır. Bu bağlamda kuramsal çerçeve, katılımcı ifadelerinde ortaya çıkan eleştirel yaklaşımın toplumsal iktidar ilişkilerinin ve kültürel yapıların farkında bir söyleme dayandığını da göstermektedir. Dolayısıyla, Z kuşağının kadın hakları kavramını yalnızca bir hak talebi olarak değil; aynı zamanda yapısal eşitsizliklerin sorgulandığı bir zemin üzerinden değerlendirildiği anlaşılmaktadır.

3.2.3. Katılımcılara Göre Kadınların Karşılaştıkları Zorluklar

Katılımcılara “Kadınların toplumda karşılaşmış oldukları zorluklar sizce nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların kadınların toplumsal hayatta karşılaştığı zorluklara ilişkin değerlendirmeleri, ağırlıklı olarak fiziksel ve psikolojik şiddet, ekonomik ve sosyal eşitsizlikler, cinsiyet temelli ötekileştirme ve yetersiz devlet koruması çerçevesinde şekillenmiştir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet kalıpları, şiddet, çalışma hayatındaki zorluklar, eşitsiz güç ilişkileri ve ücret eşitsizliği gibi kavramlar üzerinde durmuşlardır.

Kaynak: (Yazarlarca oluşturulmuştur)

Grafik 2: Kadınların Karşılaştıkları Zorluklar

Katılımcı 17, kadınların hem fiziki hem de psikolojik şiddete maruz kaldığını belirterek, sosyal çevreden gelen baskılara dikkat çekmiştir: “Genel olarak fiziki ve psikolojik olarak ve bunun yanında karşı cinsten boş düşünceleri olmayan insanların baskısına maruz kalıyorlar.” Katılımcı 9 ise bu zorlukların yalnızca kişisel değil, toplumsal yapıdan kaynaklandığını vurgulamış ve dönüşümün önündeki engellere işaret

etmiştir: “Hayatın her yerinde ve yaşamın her alanında kadın her ne kadar sesini de çıkarabilse yine de bir zorbalığa maruz kalıyor... Çünkü insanların düşüncesini değiştirmek çok zor.”

Katılımcıların ifadelerine göre, kadınların toplumda karşılaştığı temel zorlukların başında toplumsal cinsiyet kalıpları ve şiddet gelmektedir. Kadınların geri plana atılması, psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kalması, iş yaşamında karşılaştıkları mobbing ve ayrımcılık, öne çıkan sorunlar arasında yer almaktadır. Ayrıca, çalışma hayatındaki güç ilişkileri, ücret eşitsizliği ve sorumlulukların cinsiyet temelli olarak kadınlara yüklenmesi de dile getirilmiştir. Özellikle, çocuk ve ev bakımının yalnızca kadının görevi olarak görülmesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin derinleşmesine katkıda bulunmaktadır. Bu bulgular, kadınların sadece bireysel düzeyde değil; sistemsel olarak da eşitlikten uzak bir konumda olduklarını ve bunun farkında olan genç bireylerin dönüşüm talebi taşıdığını göstermektedir. Kadınların toplumsal yaşamda karşılaştıkları bu çok katmanlı zorluklar, Foucault’nun (2013; 2024) iktidar ilişkileri ve biyopolitika kavramlarıyla da açıklanabilir; zira toplumsal düzen, kadın bedeni ve davranışlarını denetim altına alarak mevcut cinsiyet rejimini sürdürmektedir. Bourdieu’nün (2013) habitus ve sembolik şiddet kavramları ise bu eşitsizliklerin görünmez biçimlerde yeniden üretildiğini gösterir. Böylece kadınların yaşadığı güçlükler, yalnızca bireysel değil, iktidar ve kültürel habitus tarafından sürekli yeniden kurulan yapısal bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda katılımcıların ifadeleri bütüncül olarak değerlendirildiğinde, dile getirilen sorunların yalnızca kişisel deneyimlerle sınırlı kalmadığı; aksine, toplumsal yapının derinliklerine yerleşmiş eşitsizlik pratiklerini görünür kıldığı görülmektedir. Bu durum, katılımcıların yalnızca gözlem yapmadığını, aynı zamanda bu gözlemleri toplumsal yapıdaki güç ilişkileriyle ilişkilendirerek değerlendirdiğini de ortaya koymaktadır. Bu analitik çerçeve, bireysel tanıklıkların ötesinde yapısal bir sorun alanını işaret ederek, kadınların karşılaştığı güçlüklerin nedenlerini çok katmanlı bir şekilde anlamayı mümkün kılmaktadır. Katılımcıların söylemleri, toplumsal cinsiyet rollerinin kadınların yaşam pratiklerini sınırlandıran görünür ve görünmez mekanizmalarla nasıl pekiştirildiğini göstermesi bakımından da dikkat çekicidir. Böylece bulgular, yalnızca betimsel bir düzeyde kalmamakta; aynı zamanda bu deneyimlerin arkasındaki toplumsal dinamiklere de ışık tutmaktadır.

3.2.4. Katılımcıların İstanbul Sözleşmesi’ne Bakış Açısı

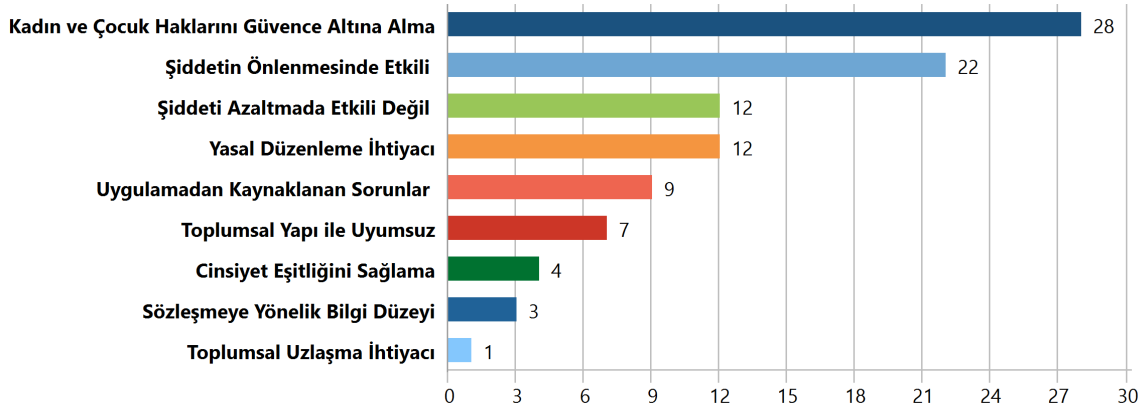
Katılımcılara “İstanbul Sözleşmesi’nin ne olduğunu ve neyi içerdiğini biliyor musunuz? Sözleşmeye yönelik düşünceleriniz nelerdir? (Örneğin: Kadınları ve kız çocuklarını korur mu? Cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim gibi konulardaki etkileri nedir?)” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların İstanbul Sözleşmesi’ne yönelik görüşleri genelde olumlu yönde şekillenmiş; sözleşme, kadınların şiddetten korunması adına önemli bir hukuki güvence olarak değerlendirilmiştir. Ancak sözleşmeye yönelik eleştirel yaklaşımlar da mevcuttur ve bu eleştiriler, kültürel değerlerle uyumsuzluk iddiası çerçevesinde ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda kadın ve çocuk haklarını güvence altına alma, şiddetin önlenmesinde etkili, şiddeti azaltmada etkili değil, yasal düzenleme ihtiyacı ve uygulamadan kaynaklı sorunlar, toplumsal yapı ile uyumsuz, cinsiyet eşitliğini sağlama, sözleşmeye yönelik bilgi düzeyi ve toplumsal uzlaşma ihtiyacı gibi kavramlar üzerinde sıklıkla durulmuştur. Bu değerlendirmeler, katılımcıların yalnızca sözleşmeye dair bilgi düzeylerini değil; aynı

zamanda sözleşmenin toplumsal ve kültürel bağlam içindeki uygulanabilirliğine ilişkin farkındalıklarını da yansıtmaktadır. Katılımcı ifadelerinden hareketle, sözleşmenin hem hukuki hem de sosyo-kültürel düzeyde tartışma yarattığı, bu durumun ise Z kuşağının konuyu çok boyutlu bir perspektifle değerlendirdiğini göstermektedir.

Kaynak: (Yazarlarca oluşturulmuştur)

Grafik 3: İstanbul Sözleşmesi'ne Bakış Açısı

Sözleşmeyi olumlu bulanlar ve çekilmeyi doğru bulmayanların görüşleri özetle şu şekilde

belirmiştir: Katılımcı 5, “İstanbul Sözleşmesi kadınları koruyan en güçlü yasal çerçevedir, başka hiçbir düzenleme bu kadar kapsamlı değil” diyerek sözleşmenin hukuki boyutuna vurgu yapmıştır. Katılımcı 9 ise, “Sözleşme sayesinde kendimi daha güvende hissediyordum; iptal edilmesiyle birlikte kadınların haklarının hiçe sayıldığını düşünüyorum” ifadeleriyle, sözleşmeden çekilme kararının yarattığı güven kaybını açıkça dile getirmiştir. Katılımcı 3, İstanbul Sözleşmesi’nin toplumsal farkındalık yaratma açısından önemini şu şekilde belirtmiştir: “Bu sözleşme kadınların sadece yasal değil, toplumsal anlamda da varlıklarını güçlendiriyor, sesimizi daha gür çıkarmamıza olanak sağlıyordu.” Katılımcı 8 ise, “Kadına yönelik şiddet konusunu kamuoyunda görünür kılan en önemli belgedir, insanları bu konuda düşünmeye ve tartışmaya itti” sözleriyle sözleşmenin sosyal etkilerine dikkat çekmiştir. Katılımcılar, sözleşmenin yalnızca varlığının değil; aynı zamanda etkin uygulanmasının önemine de değinmişlerdir. Katılımcı 10, “Sözleşme kâğıt üzerinde kalmamalıydı; denetim mekanizmaları daha güçlü olmalıydı” ifadesiyle uygulama süreçlerine yönelik eleştirilerini ortaya koymuştur. Katılımcı 4 ise, “Mesela ben 21 yaşındayım çok fazla bir şey görmedim belki de ülkemizin büyüklerine göre güzel bir çağa geldim ama hatırladığım ortaokulda Özgecan Aslan cinayetiydi mesela o zamanlar büyük ses getiriyordu Münnerver Karabulut olayları ama şu an günümüze geldiğimiz zaman ya belki de artık haftada kaç kez kadın cinayetleri oluyor ama kimisinin adını ya sosyal medyada okuyup geçiyoruz ya da duymuyoruz bile o yüzden ben böyle bir çağda yaşarken ve böyle bir dönemdeyken insanlar bu kadar kötü kalpliye arkamızda bir şeylerin durmasını isterdim bazı yasalara dayanmak ve güvende olduğumu hissetmek isterdim.” diyerek hukuki güvencelerin pratiğe geçirilmesinin önemini vurgulamıştır. Özellikle genç kadın katılımcıların endişeleri dikkat çekicidir. Katılımcı 3, “Artık sesimizi duyuramıyoruz, haklarımız yok sayılıyor” diyerek genç kuşakların yaşadığı umutsuzluğu yansıtmıştır. Öte yandan, Katılımcı 11, uluslararası toplumun Türkiye’nin bu kararına karşı daha güçlü bir tavır

alması gerektiğini savunarak, “*Dünya kamuoyu bu geri çekilme kararına karşı daha net bir duruş sergilemeliydi*” demiştir.

Bununla birlikte, katılımcılar arasında sözleşmeye eleştirel yaklaşanlar da bulunmuştur. Katılımcı 15, “*Toplumda bazı kesimler, sözleşmenin aile yapısını zayıflattığını ve geleneksel değerlere zarar verdiğini düşünüyor*” diyerek toplumsal düzeydeki farklı algılara işaret etmiştir. Katılımcı 12 ise sözleşmeye ilişkin eleştirel yaklaşımını şöyle dile getirmiştir: “*Doğru buluyorum, nedeni ise hem aile yapısını bozuyor hem de dış ülkeler gibi bizim kültür ve etnik yapılarımız buna uygun değil.*” Bu yaklaşım, özellikle geleneksel değerleri merkeze alan bazı katılımcıların, sözleşmeyi toplumsal yapıya tehdit olarak gördüklerini, kadın hakları ile geleneksel değerler arasında çatışma algısı yaşadıklarını göstermektedir.

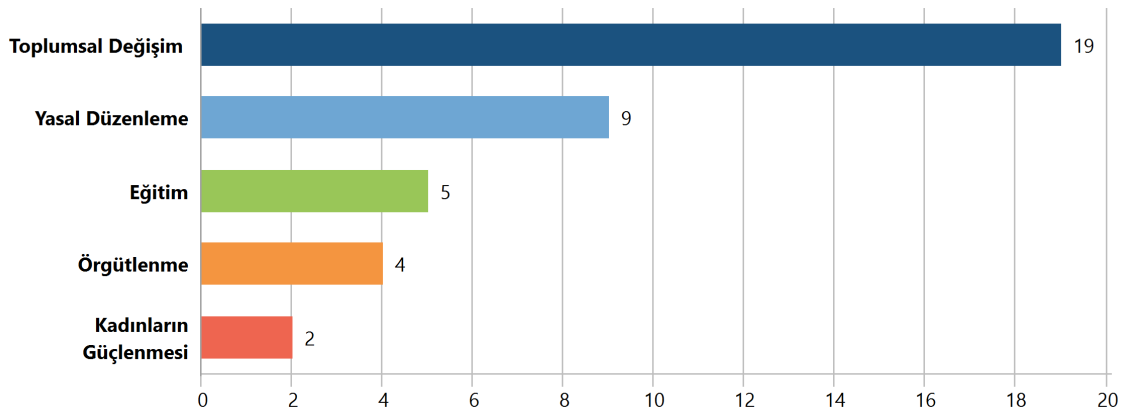
Katılımcılar tarafından İstanbul Sözleşmesi yalnızca hukuki bir metin değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinin simgesi ve şiddete karşı psikolojik bir güven unsuru olarak da değerlendirilmiştir. Katılımcı ifadeleri, aksi görüşler olsa da sözleşmenin kadınların yaşamında dönüştürücü bir güç olarak algılandığını, iptali sonrasında ise ciddi bir hak kaybı ve güvensizlik duygusu yarattığını genel olarak ortaya koymaktadır. Katılımcıların İstanbul Sözleşmesi’ne ilişkin değerlendirmeleri, Foucault’nun (2013; 2024) biyopolitika ve iktidar kavramları ile Bourdieu’nün (2013) habitus ve sembolik sermaye anlayışı çerçevesinde değerlendirilebilir. Foucault’ya göre sözleşme, devletin bedenler, kimlikler ve toplumsal normlar üzerindeki düzenleyici gücünü görünür kılmakta; aynı zamanda bu düzenlemelere karşı direniş alanlarını da üretmektedir. Bourdieu açısından ise sözleşmeye yönelik farklı tutumlar, toplumsal habitus’un içselleştirdiği kültürel değerlerle ilişkilidir. Bu nedenle sözleşme, kimileri için eşitlikçi bir sembolik sermaye kaynağı, kimileri içinse mevcut toplumsal düzeni tehdit eden bir unsur olarak algılanmaktadır. Dolayısıyla İstanbul Sözleşmesi, yalnızca bir hukuk metni değil; iktidar, kültür ve toplumsal cinsiyet ilişkilerinin yeniden müzakere edildiği bir alan olarak görülmektedir. Bu durum, Foucault’nun iktidar ve Bourdieu’nün habitus kavramlarının da işaret ettiği şekilde, sözleşmeye dair algıların yalnızca hukuki bir düzlemde değil, toplumsal normların, kültürel değerlerin ve güç ilişkilerinin kesişiminde şekillendiğini ortaya koymaktadır. Böylece sözleşme, farklı toplumsal kesimlerin konumlanışlarını görünür kılan önemli bir simgesel mücadele alanına dönüşmektedir.

3.2.5. Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye İlişkin Görüşleri

Katılımcılara “*İstanbul Sözleşmesi’nin iptal edilmesi kadına yönelik şiddet ve şiddet türlerini artırır mı? Z Kuşağı olarak kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda neler düşünüyorsunuz? Toplumsal bir değişim sağlanabilir mi?*” soruları yöneltilmiştir. Bu sayede iki yönlü bir sorgulama yapılmıştır. İlk soru, İstanbul Sözleşmesi’nin iptalinin şiddet üzerindeki olası etkilerine ilişkin devlet politikaları bağlamındaki algıyı; ikinci soru ise Z kuşağının toplumsal dönüşüme ilişkin sosyokültürel farkındalık ve değişim inancını ölçmeyi amaçlamaktadır. Soruların birlikte yöneltilmesi, gençlerin şiddet olgusunu hem yasal düzenleme hem de toplumsal bilinç düzeyinde nasıl kavramsallaştırdıklarını anlamaya yöneliktir. Bu

nedenle iki boyutun bir arada değerlendirilmesi, Z kuşağının şiddetle mücadeleyle dair bütüncül tutumunu ortaya koymayı hedeflemektedir.

Kadına yönelik şiddet, katılımcıların tümü tarafından acil ve öncelikli bir toplumsal sorun olarak tanımlanmıştır. Devletin bu alandaki politikalarının yetersiz olduğu ve cezaların caydırıcılıktan uzak olduğu yönünde ortak bir kanaat oluşmuştur. Katılımcılar, hukuki tedbirlerin yanı sıra toplumsal dönüşümün önemine de vurgu yapmıştır. Katılımcıların büyük bir kısmı, yalnızca yasal yaptırımların yeterli olmayacağını; bu sürecin aynı zamanda toplumsal bilinçlenme ve kültürel dönüşümle desteklenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda toplumsal değişim, yasal düzenleme, eğitim, örgütlenme ve kadınların güçlenmesi gibi kavramların üzerinde sıklıkla durulmuştur. Ancak katılımcıların en çok vurguladığı husus, şiddetle mücadelede kalıcı bir dönüşümün toplumsal değişimle mümkün olacağı yönündedir.

Kaynak: (Yazarlarca oluşturulmuştur)

Grafik 4: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye İlişkin Görüşler

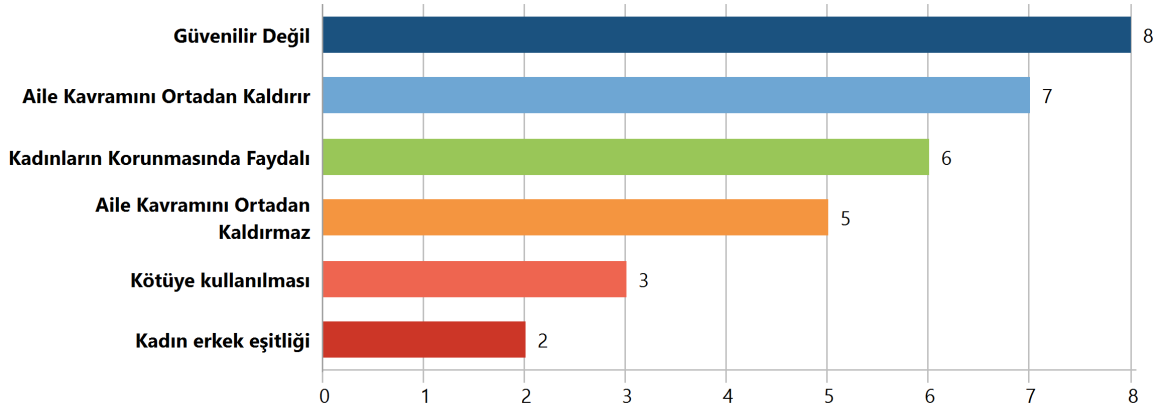
Katılımcıların en çok vurguladığı husus, toplumsal değişim gerekliliği olmuştur. Katılımcı 16, “Toplumsal değişim sağlanabilir fakat bunun için hem ailede hem okulda küçük yaşlardan itibaren sağlıklı bir eğitim verilmesi şart. Ağaç yaşken eğilir, çocukluktan itibaren bu bilinç yerleşmeli” ifadesiyle eğitimin önemini vurgulamıştır. Katılımcı 8, “Birlik olunursa toplumsal değişim mümkün ama ben ülkemizde bunun olabileceğini düşünmüyorum. Sözleşme kaldırıldı çünkü bunu bir sorun olarak görmüyorlar. Bir şeyin değişeceğini sanmıyorum” diyerek umutsuz bir yaklaşım sergilemiştir. Katılımcı 1, “Kadın bir dava açmak istediğinde çoğu zaman sonuç alınamıyor, bazen kadınlar öldürülüyor veya fail kurtuluyor. Eğer devlet ağır yaptırımlar uygular ve toplum bu konuda bilinçlendirilirse değişim sağlanabilir” ifadeleriyle hem cezaların artırılması hem de toplumsal farkındalığın artırılması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 13, “Toplumsal değişimle şiddet türlerini ortadan kaldırabiliriz. Kanunlar ve toplumsal eylemler birlikte yürütülmeli” diyerek hukuki ve sosyal mücadele gerekliliğini ifade etmiştir. Katılımcı 2 ise kadınların güçlenmesine değinerek, “Son yıllarda kadınların daha dik başlı olması ve hakkını savunması boşuma gidiyor. Artık ‘sen bana bunları yaptın’ diyerek daha güçlü bir konuma geliyorlar” şeklinde yorum yapmıştır.

Katılımcılar ayrıca, yasal düzenlemelerin caydırıcı olması, cezaların artırılması ve medya aracılığıyla toplumun bilinçlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 1, “*Kadın sesini çok duyuramıyor. Devletin yaptırımları çok sert olmalı ki kimse kadınlara dokunmasın*” diyerek cezaların ağırlaştırılmasına vurgu yapmıştır. Katılımcı 8’in bir ifadesi ise en dikkat çekici olanıdır: “*Artık şiddet ve cinayet normalleştirildi; sanki biz öldürülebilen varlıklarız.*” Bu cümle, kadınların şiddet karşısındaki kırılgan konumunu derin biçimde yansıttığı gibi, Z kuşağının bu konuda taşıdığı duygusal yükü ve adalet talebini de ortaya koymaktadır. Bu durum, gençlerin yalnızca yapısal sorunları değil, aynı zamanda şiddetin psikolojik ve sembolik boyutlarını da fark ettiklerini göstermektedir. Bununla beraber katılımcılar, medya, eğitim ve kamu kurumlarının şiddetle mücadelede daha etkin hale gelmesini gerekli görmektedir. Katılımcıların kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin görüşleri, Foucault’nun (2013; 2024) iktidar ve disiplin kavramları ile Bourdieu’nün (2013) sembolik şiddet ve habitus anlayışları çerçevesinde yorumlanabilir. Foucault açısından, şiddetle mücadele yalnızca cezai düzenlemelerle değil; toplumsal normların dönüşümüyle mümkündür; iktidar, bireylerin davranışlarını yönlendiren mikro ilişkiler ağında işler. Katılımcıların eğitim, toplumsal farkındalık ve cezai yaptırımlara yönelik vurguları, bu dönüşümün biyopolitik bir yeniden düzenleme gerektirdiğine işaret etmektedir. Bourdieu perspektifinden bakıldığında ise, şiddetin kültürel düzeyde yeniden üretilmesi sembolik şiddet biçiminde sürmekte; bu durum ancak habitus’un, yani içselleştirilmiş toplumsal kalıpların dönüşümüyle aşılabılır. Dolayısıyla katılımcıların söylemleri, yalnızca bireysel düzeyde bir farkındalık üretmekle kalmamakta; aynı zamanda toplumsal yapının dönüştürülmesi yönünde bir beklenti ve talep içermektedir. Bu bağlamda katılımcıların adalet, eğitim ve toplumsal bilinç çağrıları, yalnızca hukuki değil, kültürel ve yapısal bir değişim talebini yansıtmaktadır.

3.2.6. Katılımcıların “Kadının Beyanı Esastır” İlkesine Dair Görüşleri

Sözleşme metninde “*kadının beyanı esastır*” ibaresi doğrudan yer almasa da birçok maddesinde mağdur odaklı koruma yaklaşımının benimsendiği görülmektedir (bkz. md. 18/1–3, 52, 53). Bu kapsamda katılımcılara Türkiye’deki uygulama/yorum tartışmalarıyla algısal olarak eşleştirilmesiyle “*Kadının beyanı esastır ilkesi hakkında ne düşünüyorsunuz? (Örneğin: Aile kavramını sizce ortadan kaldırır mı ya da boşanmaları arttırır mı?)*” sorusu yöneltilmiştir. Kadınların adalet sisteminde karşılaştıkları ikincil mağduriyetlerin önüne geçilmesi amacıyla geliştirilen “*kadının beyanı esastır*” ilkesi, katılımcılar arasında hem destek hem de şüphe ile karşılanmıştır. Bu bağlamda katılımcılar, ilkeyi kimi zaman güvenilir bulmadıklarını, kimi zaman aile kavramını zedelediğini veya tam tersine kadınların korunması açısından önemli olduğunu ifade etmişlerdir. “*Aile kavramını ortadan kaldırma*”, “*Kötüye kullanılma riski*” ve “*Kadın-*

erkek eşitliği” gibi kavramlar üzerinde sıkça durulması, ilkenin katılımcılar nezdinde farklı toplumsal anlamlar ve çıkarımlar ürettiğine işaret etmektedir.

Kaynak: (Yazarlarca oluşturulmuştur)

Grafik 5: “Kadının Beyanı Esastır” İlkesine Dair Görüşler

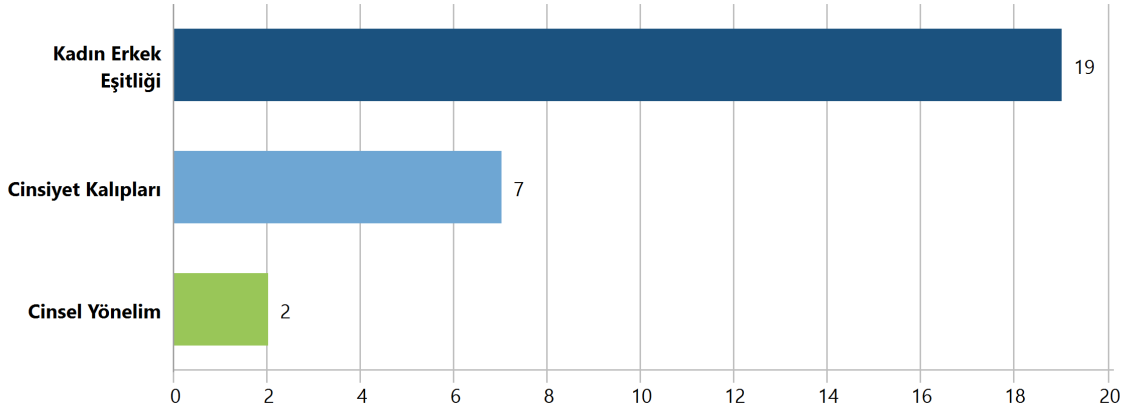
Katılımcıların büyük bir kısmı, bu ilkenin güvenilirliğine dair şüphelerini dile getirmiştir. Katılımcı 13, “*Bu kavram benim için çelişkili, kanıt olmadığı sürece çok da güvenilir ve şeffaf olduğunu düşünmüyorum*” diyerek ilkenin uygulanabilirliğine dair tereddütlerini ifade etmiştir. Katılımcı 1, “*Kadınlar bu ilkeyle kendilerini koruyabilir ama erkek açısından bakıldığında haksız duruma düşebilir. Bu durum hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar doğurabilir*” sözleriyle iki yönlü bir değerlendirme yapmıştır. Katılımcı 12, “*Boşanmaları arttırabilir; kadınlar her zaman haklı olamaz. Tek taraflı görüş yerine iki tarafın da beyanı dikkate alınmalı*” ifadesiyle, ilkenin boşanma oranlarına etkisi ve adalet boyutuna dikkat çekmiştir. Benzer şekilde, Katılımcı 7, “*Kadının beyanı önemli ama suistimal edilme riski çok yüksek. Örneğin boşanma sürecinde yanlış beyanlar kullanılabilir*” diyerek potansiyel kötüye kullanıma vurgu yapmıştır.

Katılımcıların bir kısmı ise ilkenin kadınları korumada önemli olduğunu belirtmekle birlikte, yeterli denetim ve objektif değerlendirme mekanizmalarının eksikliğine işaret etmiştir. Katılımcı 16, “*Kadının beyanı esastır ilkesi kadınlar için umut verici, ama doğru denetim olmazsa adalet zedelenir*” şeklinde değerlendirmiştir. Katılımcı ifadelerinin bütüncül olarak değerlendirildiğinde, bu görüşlerin yalnızca birkaç katılımcıyla sınırlı kalmadığı; Z kuşağı bireylerinin çoğunun ilkenin hem koruyucu hem de potansiyel riskler barındıran yönlerine dikkat çektiği gözlemlenmektedir. Bu bağlamda genel olarak, katılımcılar kadının beyanı esastır ilkesinin şiddet mağduru kadınlar için koruyucu bir araç olduğunu kabul etmekle birlikte, yalnızca beyanın esas alınmasının bazı durumlarda adaletsizlik yaratabileceği ve aile yapısını zayıflatabileceği görüşünü paylaşmışlardır. Ayrıca, ilkenin toplumsal güven ve cinsiyet eşitliği bağlamında dengeli bir şekilde uygulanması gerektiği vurgulanmıştır. Bu nedenle, katılımcıların değerlendirmeleri, yalnızca hukuki bir çerçeveye değil, aynı zamanda toplumun kültürel ve normatif yapılarıyla etkileşimi de dikkate alan çok boyutlu bir analitik bakış sunmaktadır. Böylece katılımcıların “kadının beyanı esastır” ilkesine ilişkin değerlendirmeleri, Foucault’nun (2013; 2024) özneleşme ve iktidar kavramları ile Bourdieu’nün (2013) sembolik şiddet ve toplumsal habitus yaklaşımlarıyla birlikte

ele alındığında; Foucault açısından, mağdur öznenin tanınmasını ve adalet mekanizmaları içinde görünürlük kazanmasını sağlayan bir özneleşme biçimidir; aynı zamanda iktidarın, hukuk üzerinden bireyler üzerindeki düzenleyici gücünü de açığa çıkarır. Bourdieu perspektifinden ise ilkeye yönelik güvensizlik, toplumsal habitus'un yerleşik erkek egemen normlarından kaynaklanmaktadır. Bu durum, Z kuşağı katılımcılarının algısında, ilkenin uygulanabilirliği ile toplumsal normalar arasındaki gerilimin farkında olduklarını göstermektedir. Bu bağlamda “kadının beyanı esastır” ilkesi, bir yandan kadınların sembolik şiddete karşı korunma talebini ifade ederken, diğer yandan adalet, güven ve aile yapısı gibi alanlarda yeniden üretilen toplumsal gerilimlerin yansıması olarak değerlendirilebilir.

3.2.7. Katılımcılara Göre Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Katılımcılara “Toplumsal cinsiyet eşitliği nedir ve neyi ifade etmektedir?” sorusu yöneltilmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliği katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından desteklenmiş; eşitliğin yalnızca hukuki düzeyde değil, sosyal, ekonomik ve kültürel düzlemlerde de sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Ancak bazı katılımcılar, eşitlik idealine mesafeli yaklaşmış; özellikle biyolojik farklılıkları gerekçe göstererek mutlak eşitliği mümkün görmediklerini ifade etmişlerdir. Kadın erkek eşitliği, cinsiyet kalıpları ve cinsel yönelim kavramları da vurgulanmıştır.

Kaynak: (Yazarlarca oluşturulmuştur)

Grafik 6: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Görüşler

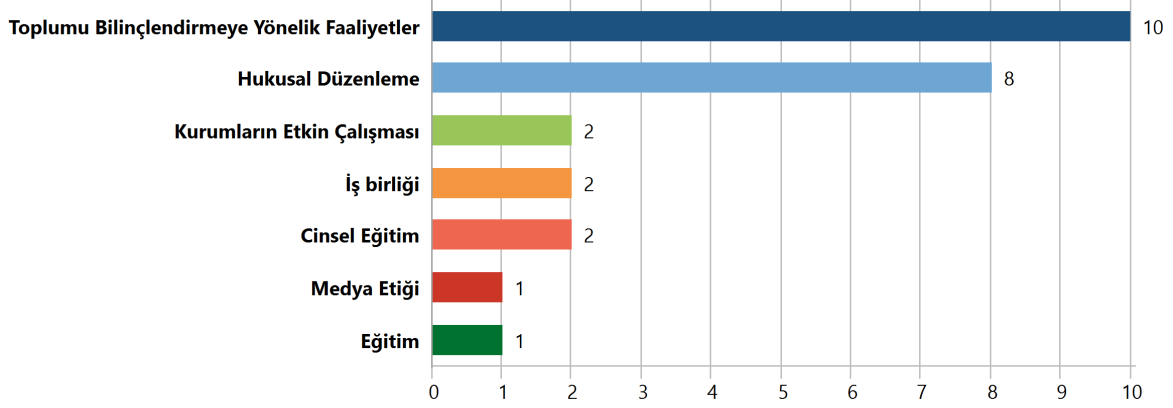
Katılımcı 1, “Kadın ve erkeğin her alanda eşit olmasıdır. Hukuk önünde, evde, yaşam alanlarımızda eşit söz hakkına sahip olmamız lazım” diyerek hukuki ve sosyal boyutu ile birlikte ele almıştır. Katılımcı 8, mevcut eşitliğin yüzeysel olduğuna dikkat çekerek, “Her ne kadar eşit görünsek de değiliz, oy kullanmakla eşit olunmuyor. Erkek aldatırsa ‘elinin kırı’, kadın aldatırsa öldürülür. Her anlamda eşitlik olması gerekiyor ama maalesef yok” ifadelerini kullanmıştır. Bu tür ifadeler, katılımcıların yalnızca yasal düzeydeki eşitliği değil, aynı zamanda toplumsal normlar düzeyindeki eşitsizlikleri de fark ettiklerini göstermektedir. Öte yandan, bazı katılımcılar biyolojik farklar nedeniyle mutlak bir eşitliğin mümkün olmadığını savunmuştur. Katılımcı 1, “Kadın ve erkek kanun önünde eşittir, fakat biyolojik olarak farklıyız. Kadın çocuk doğurur, erkek doğurmaz; kadın daha nabif, erkek daha güçlü olabilir. Yani gerçek bir eşitlik söz konusu olamaz” diyerek toplumsal ve biyolojik ayrımı vurgulamıştır. Bu tür söylemler, eşitliğe dair algının yalnızca hukuki ve

toplumsal bağlamda değil, aynı zamanda biyolojik farklılıklar temelinde de şekillendiğine işaret etmektedir. Cinsiyet kalıpları konusu da sıkça gündeme gelmiştir. Katılımcı 10, *“Kadın duygusal ve doğurgan olduğu için çoğu alanda geri plana atılıyor. Bu kalıplar kadını ötekileştirip ikincilleştiriyor”* diyerek toplumsal stereotiplere eleştirel yaklaşmıştır. Bu eleştirel yaklaşım, katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerinin inşa edilmişliğinin farkında olduklarını ve bu kalıpların kamusal alandaki konumlarını belirleyici bir unsur olarak gördüklerini ortaya koymaktadır. Cinsel yönelim ise katılımcılar tarafından en az üzerinde durulan konu olmuştur. Katılımcı 16, *“Farklı yönelimler var, bazıları hormonal farklılıklar sonucu gelişebilir. Türkiye’de bu durum hastalık olarak görülüyor ama bence bu bir varoluş sancısı, topluma kazandırılması gerekiyor”* ifadeleriyle cinsel yönelim konusundaki toplumsal ön yargılara değinmiştir. Bu durum, toplumsal cinsiyet tartışmalarında; cinsiyet yöneliminin hala ikincil bir mesele olarak konumlandırıldığını ve bu konuda toplumsal farkındalığın sınırlı olduğunu göstermektedir.

Katılımcılar genel olarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin hukuk ve sosyal yaşamda sağlanması gerektiğini savunurken, bazı katılımcılar ise biyolojik farklılıklar nedeniyle mutlak bir eşitliğin mümkün olmadığını ifade ederek; bu konudaki yaklaşımların kişisel değerler ve toplumsal kabuller çerçevesinde çeşitlilik gösterdiğini belirtmişlerdir. Dolayısıyla, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik yaklaşımlar hem toplumsal normların yeniden üretimi hem de bu normlara karşı geliştirilen direnç biçimleri açısından çok katmanlı bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda katılımcıların toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin değerlendirmeleri, Foucault’nun (2013; 2024) iktidar ve söylem kavramları ile Bourdieu’nün (2013) habitus ve sembolik şiddet yaklaşımlarıyla açıklanabilir. Foucault açısından toplumsal cinsiyet eşitliği, iktidarın bilgi ve söylem aracılığıyla ürettiği normların dönüştürülmesiyle ilişkilidir; eşitlik mücadelesi, bu söylemsel düzenin sınırlarını zorlayan bir direnç biçimidir. Bourdieu ise toplumsal cinsiyet rollerinin, bireylerin habitus’una yerleşmiş kalıplar aracılığıyla yeniden üretildiğini vurgular. Bu teorik çerçeve, katılımcı ifadelerindeki farklılıkların yalnızca bireysel görüşlerden ibaret olmadığını; aksine toplumsal yapı, iktidar ilişkileri ve kültürel kalıpların etkisiyle şekillendiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda katılımcıların eşitliğe dair farklı yaklaşımları hem iktidar söylemlerinin etkisini hem de kültürel olarak içselleştirilmiş toplumsal normların gücünü yansıtmaktadır.

3.2.8. Katılımcılara Göre Cinsiyet Eşitliği İçin Yapılması Gerekenler

Katılımcılara *“Z Kuşağı olarak kadın haklarını desteklemek ve cinsiyet eşitliğini sağlamak için neler yapılabilir?”* sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların önerileri arasında eğitim, medya ve kamu politikalarının dönüştürülmesi ön plana çıkmıştır. Cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi için ilk ve ortaöğretim düzeyinde ders içeriklerinin yeniden düzenlenmesi gerektiği, toplumsal cinsiyet eşitliğine dair farkındalığın erken yaşlarda kazandırılmasının elzem olduğu belirtilmiştir. Ayrıca medya organlarının ayrımcılığı yeniden üreten söyleminden arındırılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda toplumu bilinçlendirmeye yönelik faaliyetler, hukuksal düzenleme, kurumların etkin çalışması, iş birliği, cinsel eğitim, medya etiği ve eğitim kavramları üzerinde sıklıkla durulmuştur.

Kaynak: (Yazarlarca oluşturulmuştur)

Grafik 7: Cinsiyet Eşitliği İçin Yapılması Gerekenler

Katılımcı 4, “Kadın erkek eşitliği sadece düşünceyle değil, eylemle desteklenmeli. Ancak eylemler siyasi ve ideolojik provokasyonlardan arındırılmalı, sade bir şekilde hak arayışı olmalı. Bu da eğitimle mümkün” diyerek hem toplumsal eylemlere hem de eğitime dikkat çekmiştir. Katılımcı 3, ailede başlayan erken eğitim vurgusunu öne çıkararak, “Çocuk ailesinden ne görürse onu yansıtır. Okullarda regl gibi konular bile ayrıp olarak anlatılıyor. İlkokuldan itibaren erkek ve kız çocuklarına birlikte eğitim verilmeli, normalleştirilmeli” ifadelerini kullanmıştır. Katılımcı 9, “Eşitlik ailede başlar. Çocuklar ‘oğlum paşam’ veya ‘kızım sus’ diyerek yetiştirilmemeli. Kadınlar yaşadığı şiddette susmak yerine bağırabilmeli, bunun bilincine varılmalı” diyerek aile içi sosyal öğrenmenin önemine vurgu yapmıştır. Katılımcılar ayrıca hukuksal düzenlemelerin ve caydırıcı yaptırımların güçlendirilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Katılımcı 15, “Kadınlara karşı yasal bir dayanak olmalı, mevcut uygulamalar yetersiz kalıyor” ifadesini kullanırken; Katılımcı 5, “Eylemle olmaz, hukuksal açıdan caydırıcı düzenlemeler yapılmadıkça değişim sağlanmaz” demiştir. Medya etiği ve temsil de tartışılan konular arasında yer almıştır. Katılımcı 16, “Kadının televizyonda sürekli aşağılanması, dövülmesi bilinçaltına işleniyor. Popüler kültürde kadının konumunun değiştirilmesi şart, medya en temelde değişmeli” diyerek medyanın dönüştürücü etkisini vurgulamıştır. Eğitim konusuna ilişkin olarak Katılımcı 20, “Çocukluktan itibaren uygun eğitim programları ve etkinliklerle bilinç oluşturulmalı. Çocuk ne görürse onu uygular” ifadelerini kullanmıştır.

Genel olarak katılımcılar, kadın haklarını desteklemek ve cinsiyet eşitliğini sağlamak için erken yaşta eğitim, aile içi bilinçlendirme, hukuksal reformlar, toplumsal eylem ve medyanın dönüştürülmesi gibi çok boyutlu bir yaklaşımın gerekliliğini vurgulamıştır. Bununla birlikte, bazı katılımcılar toplumsal ve siyasi koşullar nedeniyle eylemlerin sınırlı etkili olacağını savunarak, hukuki yaptırımların öncelikli olması gerektiğini belirtmiştir. Bu durum, Z kuşağının hem değişim talep eden hem de mevcut toplumsal gerçekliği gözetken dengeli bir bakış açısına sahip olduğunu göstermektedir. Bu çok boyutlu yaklaşım, katılımcıların toplumsal değişimi yalnızca tek bir eksenle değil, yapısal, kültürel ve kurumsal düzeylerin kesişiminde konumlandıklarını göstermekte; bu yönüyle söylemler, yalnızca bireysel taleplerin değil, sistemsal dönüşüm arayışlarının da bir yansıması niteliğini taşımaktadır. Katılımcıların kadın haklarını destekleme ve cinsiyet eşitliğini sağlama önerileri, Foucault’nun (2013; 2024) iktidar ve

bilgi-söylem ilişkisiyle, Bourdieu'nün (2013) habitus ve kültürel yeniden üretim kavramlarıyla birlikte ele alınabilir. Foucault açısından, eğitim ve medya gibi kurumlar iktidarın bilgi aracılığıyla toplumu şekillendirdiği temel alanlardır; dolayısıyla bu alanlarda gerçekleştirilecek dönüşüm, toplumsal bilincin yeniden inşasına hizmet eder. Katılımcıların erken yaşta eğitim, medya etiği ve hukuki reform vurgusu, tam da bu dönüşümün pratik uzantılarıdır. Bourdieu perspektifinden bakıldığında ise toplumsal cinsiyet eşitsizliği, habitus'un içselleştirdiği kalıplar aracılığıyla sürdürülmektedir. Bu nedenle eğitim ve kültürel reformlar, yalnızca bilgi aktarımı değil, aynı zamanda mevcut habitus'un dönüşümünü hedefleyen yapısal bir müdahale niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla katılımcıların önerileri, toplumsal cinsiyet eşitliğini yalnızca bireysel bilinçle değil, aynı zamanda kurumsal dönüşümle ilişkilendiren, eleştirel ve çok katmanlı bir farkındalık düzeyine işaret etmektedir.

4. Tartışma ve Sonuç

Artvin Çoruh Üniversitesi Hopa İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileriyle gerçekleştirilen bu araştırmada, çalışmanın temel amacı olan *"Z Kuşağı, İstanbul Sözleşmesi'ne ve Kadın Haklarına nasıl yaklaşmaktadır?"* sorusu çerçevesinde elde edilen bulgular, çalışmaya katılan gençlerin genel olarak toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın haklarının korunması ve kadına yönelik şiddetle mücadele konularında yüksek düzeyde bir duyarlılığa sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, katılımcıların verdikleri yanıtların çeşitliliği, gençlerin yalnızca hukuki düzenlemelere değil, toplumsal normlar ve kültürel pratiklere de duyarlı olduklarını göstermektedir. Katılımcıların önemli bir çoğunluğu, kadın haklarını evrensel bir insan hakkı olarak değerlendirmiş ve bu hakları yalnızca kadınlara özgü bir ayrıcalık değil, toplumsal adaletin ve kamusal refahın inşası açısından vazgeçilmez bir gereklilik olarak konumlandırmıştır. Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı, katılımcılar tarafından hukuki normların ötesinde kültürel, sosyal ve ekonomik bağlamlarda ele alınmıştır. Bu durum, Z kuşağının küresel insan hakları söylemiyle şekillenen daha bütüncül ve kapsayıcı bir bakış açısına sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca, katılımcıların verdiği örnekler ve vurgular, eşitlik talebinin sadece bireysel değil, kolektif ve kamusal alanlarda da nasıl tezahür ettiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Araştırma bulguları, katılımcı gençlerin İstanbul Sözleşmesi'ne dair bilgi düzeylerinde farklılıklar olsa da sözleşmeye yönelik genel tutumun büyük ölçüde olumlu olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcılar, sözleşmeyi kadına yönelik şiddetle mücadelede etkili bir hukuki araç olarak değerlendirmiş; Türkiye'nin sözleşmeden çekilmesini ise eleştirel bir perspektifle sorgulamışlardır. Bu bağlamda, gençlerin bazı aksi görüşleri bulunsa da genel olarak kadınların hukuki güvencelerinin güçlendirilmesine dair bir talep içinde oldukları dikkat çekmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin farkındalık, yalnızca bireysel düzeyde değil; kurumsal, kültürel ve kamusal düzeylerde de dönüşüm taleplerini içermektedir. Katılımcılar, eğitim müfredatında toplumsal cinsiyet eşitliği konularına daha fazla yer verilmesi gerektiğini vurgulamış; çocukluktan itibaren geliştirilecek farkındalığın kalıcı bir toplumsal dönüşüm için elzem olduğuna işaret etmişlerdir. Ayrıca, medya temsilde kadının nesneleştirilmesi ve olumsuz stereotiplerin yeniden üretilmesi sorunsallaştırılmış, medyanın daha adil ve eşitlikçi bir temsil biçimini benimsemesi gerektiği belirtilmiştir. Bu bağlamda, politika önerileri somutlaştırılarak, eğitim

programlarında cinsiyet duyarlılığı modülleri oluşturulması, medya içeriklerinde etik standartların uygulanması ve kamusal farkındalık kampanyalarının yaygınlaştırılması yönünde somut adımlar önerilebilir.

Bu bulgular, literatürdeki önceki araştırmalarla da paralellik arz etmektedir. Örneğin Bahçeci (2012) ve Demirkır Ünlü (2012), toplumsal cinsiyet eşitliğinin yalnızca yasal düzenlemelerle değil, kültürel ve sosyal bir dönüşümle birlikte sağlanabileceğini vurgulamaktadır. Diğer taraftan, İstanbul Sözleşmesi'ne yönelik toplumsal ve ideolojik kutuplaşmaların mevcut olduğu (Yılmaz, 2023; Tayyar, 2024), ayrıca sosyal medya ve dijital alanlarda yürütülen dezenformasyon kampanyalarının tutumlar üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olabileceği görülmektedir (Elmas, Overdorf & Aberer, 2021). Bu durum, politika yapıcılar için; yalnızca hukuki çerçevenin güçlendirilmesi değil, aynı zamanda sosyal iletişim stratejilerinin ve toplumsal farkındalık programlarının da planlanmasının gerekliliğini ortaya koymakla beraber toplumsal cinsiyet temelli politik tartışmalarda farklı aktör gruplarının çeşitli stratejiler geliştirdiğini ve gelecekteki politik süreçlerde çok katmanlı bir dinamik oluşturduğunu göstermektedir. Ayrıca bulgular, Z kuşağının adalet, eşitlik ve hak temelli yaklaşımlarında bireycilik ve otoriteye mesafeli duruş gibi özelliklerini ortaya koymaktadır (Twenge ve Campbell, 2018). Türkiye bağlamında gençlerin İstanbul Sözleşmesi'ne yönelik desteği, Yılmaz (2023), Tay (2023) ve Çürükoğlu'nun (2023) bulgularında yer alan muhafazakâr ve kutuplaştırıcı söylemlerin aksine, daha ilerici ve hak savunucu bir tutumu işaret etmektedir. Bu bağlamda, politika önerileri kapsamında gençlerin taleplerine yanıt verecek şekilde hukuki düzenlemelerin caydırıcılığının artırılması, kadın danışma merkezlerinin güçlendirilmesi ve şiddet mağduru kadınlara yönelik etkin psikososyal destek mekanizmalarının kurulması önem arz etmektedir. Bu durum, gençlerin yalnızca hukuki düzenlemelere değil, aynı zamanda toplumsal normlara ve değer sistemlerine yönelik dönüşüm taleplerini de ortaya koymakta ve mevcut literatüre önemli bir katkı sunmaktadır.

Çalışmanın bulguları, Foucault'nun (2013; 2024) "biyopolitika" ve "iktidar" kavramları çerçevesinde değerlendirildiğinde, Z kuşağı bireylerinin kadın haklarına ve toplumsal cinsiyet eşitliğine dair yüksek farkındalığının, yalnızca hukuki düzenlemelerle değil, aynı zamanda toplumsal normlara ve beden politikalarına karşı bir direnç pratiği olarak okunabileceği görülmektedir. Katılımcıların kadın haklarını temel insan hakkı olarak konumlandırması ve toplumsal kalıplara yönelik eleştirel yaklaşımları, Bourdieu'nün (2013) "habitus" ve "sembolik şiddet" kavramlarıyla da uyumludur (Ersözlü, 2024). Bu bağlamda, gençlerin toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları konusundaki bilinçli tutumları, yalnızca mevcut hukuki düzenlemelerle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda sosyal normların, kültürel kodların ve bireysel davranış kalıplarının dönüştürülmesine yönelik güçlü bir toplumsal iradeyi de ortaya koymaktadır; bu durum, gençlerin yalnızca hak savunuculuğu ile değil, aynı zamanda normatif kültürel dönüşüm arayışıyla hareket ettiklerini göstermektedir. Bu doğrultuda, gençlerin kadın haklarına dair talep ettikleri dönüşüm, sembolik şiddetin yeniden üretilmesine karşı geliştirdikleri eleştirel bir duruşu temsil etmektedir. Dolayısıyla, Z kuşağının kadın hakları konusundaki duyarlılığı, yalnızca hukuki reform talebi değil, aynı zamanda toplumsal yapıdaki derin normatif kodların dönüşümüne yönelik

güçlü bir irade olarak da değerlendirilebilir. Bu aynı zamanda feminist yaklaşımın da tezlerini doğrular niteliktedir.

Araştırma bulguları, kadına yönelik şiddetin önlenmesinde yalnızca cezai yaptırımların yeterli olmadığını, aynı zamanda toplumsal farkındalık ve eğitim odaklı stratejilerin kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Katılımcılar, kadına yönelik şiddetin bireysel değil, toplumsal ve yapısal bir sorun olduğunu vurgulamış; devlet, sivil toplum ve bireylerin bu sorun karşısında ortak sorumluluk bilinciyle hareket etmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Somut politika önerileri olarak, erken yaşta toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimlerinin müfredata dahil edilmesi, okullarda ve yerel yönetimlerde farkındalık atölyeleri düzenlenmesi, medyada kadın temsiline ilişkin denetim mekanizmalarının kurulması ve sosyal medya platformlarında şiddet karşıtı içeriklerin yaygınlaştırılması önerilebilir. Ayrıca, adli süreçlerde kadın danışma merkezlerinin ve hukuki rehberlik hizmetlerinin güçlendirilmesi, kadınların hukuki haklarını etkin biçimde kullanabilmesi açısından kritik öneme sahiptir.

Araştırmanın sınırlılıkları da göz önünde bulundurulmalıdır. Çalışmanın Artvin Çoruh Üniversitesi Hopa İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileriyle sınırlı olması, elde edilen bulguların genellenebilirliğini sınırlamaktadır. Ayrıca, gönüllülük esasına dayalı katılımcı seçimi, sosyal beğenirlik yanlılığı riskini taşımaktadır. Bu bakımdan nitel tematik analiz kullanılması sonuçların yorumlanmasında dikkatli olunmasını gerektirmektedir. Ayrıca, kesitsel tasarım nedeniyle Z kuşağının zaman içindeki tutum değişimleri izlenememiştir; bu nedenle, farklı coğrafi bölgelerde ve boylamsal nitelikte yapılacak gelecekteki çalışmalar, gençlerin zaman içindeki tutum değişimlerini ortaya koyarak daha bütüncül ve karşılaştırmalı sonuçlar sağlayabilir. Politika önerileri bağlamında, kadın haklarının korunması ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin güçlendirilmesi için eğitim politikalarının revize edilmesi, özellikle müfredatın erken yaşta toplumsal cinsiyet eşitliğini içerecek şekilde güncellenmesi; hukuki düzenlemelerin caydırıcı ve etkin hale getirilmesi, mahkemelerde kadın danışma merkezlerinin kurulması ve şiddet mağdurlarına yönelik psikososyal destek mekanizmalarının güçlendirilmesi; medya etik standartlarının geliştirilmesi ve kadın temsiline ilişkin denetim mekanizmalarının uygulanması büyük önem taşımaktadır. Buna ek olarak, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri aracılığıyla bilinçlendirme kampanyalarının yaygınlaştırılması ve toplumsal farkındalığın artırılması, politik önerilerin somut uygulamaya dönüşmesine katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda, toplumsal dönüşüm yalnızca yasal düzenlemelerin değil, aynı zamanda toplumsal değerlerin ve bireysel tutumların da dönüşümünü gerektirmektedir.

Sonuç olarak çalışmaya katılan Z kuşağına mensup gençlerin kadın hakları ve İstanbul Sözleşmesi bağlamında sergiledikleri yüksek farkındalık ve toplumsal değişim iradesi, yalnızca akademik literatüre katkı sağlamakla kalmayıp, kapsayıcı bir toplum inşasının potansiyelini de işaret etmektedir. Aynı zamanda, bu bulgular gelecekteki politika geliştirme süreçlerine doğrudan yön verebilecek somut adımların belirlenmesi açısından da yol gösterici niteliktedir; gençlerin taleplerinin dikkate alınması, eğitimden hukuka, medyadan toplumsal farkındalık çalışmalarına kadar uzanan çok boyutlu stratejilerin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Ayrıca, politika önerileri bağlamında eğitim müfredatında

toplumsal cinsiyet eşitliği derslerinin güçlendirilmesi, medya temsilinde eşitlikçi ve adil standartların oluşturulması, sivil toplum kuruluşlarının gençlerin katılımını teşvik edecek programlar geliştirmesi ve hukuki düzenlemelerin uygulanabilirliğini artıracak mekanizmaların hayata geçirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Katılımcıların genç bakış açıları ve deneyimlerinden hareketle, toplumsal cinsiyet eşitliğinin güçlendirilmesine yönelik politika önerileri, eğitimden medyaya ve hukuki uygulamalara kadar kapsayıcı bir perspektifle ele alınmalıdır. Öncelikle eğitim alanında, toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığının erken yaşta kazandırılması büyük önem taşımaktadır; bu amaçla müfredat programlarına cinsiyet eşitliğine dair modüller entegre edilebilir ve öğrencilerin deneyimleyerek öğrenmesini sağlayacak etkileşimli yöntemler, örneğin rol oyunları, proje tabanlı çalışmaları ve grup tartışmalarını içerecek şekilde tasarlanabilir. Bu süreç, öğretmenlerin cinsiyet duyarlılığı eğitimleriyle desteklenmeli ve uygulamanın etkisi ölçme-değerlendirme mekanizmalarıyla izlenmelidir. Medya ve sosyal farkındalık boyutunda ise katılımcıların vurguladığı olumsuz kadın temsillerini dönüştürmek için hem geleneksel hem de dijital platformlarda etik standartların güçlendirilmesi gerekmektedir. Medya kuruluşlarının içerik politikaları, toplumsal cinsiyet eşitliğini önceliklendirecek şekilde şekillendirilmeli ve toplumsal bilinçlendirme kampanyalarıyla desteklenmelidir. Gençlerin aktif katılımıyla yürütülecek farkındalık projeleri, mesajların hedef kitleye daha etkili ulaşmasını sağlayarak toplumsal dönüşümü pekiştirecektir.

Hukuk ve uygulama alanında ise, mevcut mevzuatın etkinliğinin artırılması, kadın danışma merkezleri ve rehberlik hizmetlerinin güçlendirilmesi ile sağlanabilir; bu adımlar, şiddet mağdurlarının haklarını etkin biçimde kullanabilmesini ve adalet süreçlerine güven duyulmasını temin edecektir. Ayrıca, eğitim ve medya ile bütünleşik bir şekilde yürütülecek programlar, toplumsal cinsiyet eşitliği kültürünün hem bireysel hem de kolektif düzeyde yerleşmesini destekleyecek bir dönüşüm sürecini mümkün kılacaktır. Bu yaklaşım, gençlerin taleplerini sadece somut politik adımlara dönüştürmekle kalmayacak, aynı zamanda toplumsal normları ve değer sistemlerini dönüştürmeyi hedefleyen sürdürülebilir bir çerçeve sunacaktır. Böylece, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık kazandırmak ve hak temelli uygulamaları güçlendirmek için bütüncül ve entegre bir politika vizyonu ortaya konmuş olacaktır.

Kaynakça

- Arslan, G. (2004). Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına Dair Sözleşme (Öngörülen haklar ve öngörülen usuller). *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 62(1–2), 3–43.
- Bahçeci, Ş. K. (2012). *İstanbul Sözleşmesi'nin Değerlendirilmesi: Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması İçin Sağlayacağı Olanaklar ve Kısıtlamalar* (Unpublished master's thesis). Middle East Technical University, Graduate School of Social Sciences.
- Bourdieu, P. (2013). *Seçilmiş metinler* (L. Ünsaldı, Çev.). Heretik Yayıncılık. (Orijinal eser 1987'de yayımlanmıştır)
- Bölükbaşı, Ö. (2022). Genel Olarak İstanbul Sözleşmesi ve Sözleşmenin 6284 Sayılı Kanun ile Karşılaştırılması. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 109-134. <https://doi.org/10.53881/hiad.1051072>

- Britannica. (2024). Feminism — Suffrage, Equality, Activism. In *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/feminism/Suffrage-equality-and-activism>
- Cole, W. M. (2013). Government Respect for Gendered Rights: The Effect of the Convention on the Elimination of Discrimination Against Women on Women's Rights Outcomes, 1981–2004. *International Studies Quarterly*, 57(2), 233–249. <https://doi.org/10.1111/isqu.12000>
- Council of Europe. (1950). *European Convention on Human Rights*. https://www.echr.coe.int/documents/convention_tur.pdf
- Council of Europe. (2011). *Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention)*. <https://rm.coe.int/168008482e>
- Council of Europe. (2025.). *Feminism and women's rights movements*. <https://www.coe.int/en/web/gender-matters/feminism-and-women-s-rights-movements>
- Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2021, Mart 20). *Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesine ilişkin açıklama*. <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/turkiyenin-istanbul-sozlesmesinden-cekilmesine-iliskin-aciklama>
- Çürükoğlu, İ. T. (2023). *İstanbul Sözleşmesi'nin İmzalanma ve Kaldırılma Sürecinin yazılı Basında Temsili* (Unpublished master's thesis). Istanbul Gelişim University, Graduate School of Education.
- Çokoğullar Bozaslan, E. (2020). Siyasetle alâkalı mı alâkasız mı?: Kadınlar Halk Fırkası'ndan günümüze kadın-siyaset ilişkisi. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 49–66.
- Demirkır Ünlü, M. (2012). *İstanbul Sözleşmesi'nin Ulusal Hukuk Açısından Değerlendirilmesi* (Unpublished master's thesis). Marmara University, Graduate School of Social Sciences.
- Donnelly, J. (2007). The Relative Universality of Human Rights. *Human Rights Quarterly*, 29(2), 281–306. <https://doi.org/10.1353/hrq.2007.0016>
- Elmas, T., Overdorf, R., & Aberer, K. (2021). Tactical Reframing of Online disinformation Campaigns Against the Istanbul Convention. *ArXiv Preprint*. <https://arxiv.org/abs/2105.13398>
- Englehart, N. A., & Miller, M. K. (2014). The CEDAW Effect: International Law's Impact on Women's Rights. *Journal of Human Rights*, 13(1), 22–47. <https://doi.org/10.1080/14754835.2013.824274>
- Erden Ayhün, S. (2013). Kuşaklar Arasındaki Farklılıklar ve Örgütsel Yansımaları. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 93–112.
- Ersözlü, S. (2024). Pierre Bourdieu'nün sembolik şiddet kuramı üzerine eleştirel bir değerlendirme. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 28, 1–19. <https://doi.org/10.26650/iukad.2023.1370762>
- Eski, B. (2021, March 20). Protests as Turkey pulls out of treaty to protect women. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2021/mar/20/turkey-pulls-out-of-international-accord-designed-to-protect-women>
- Foucault, M. (2013). *Güvenlik, toprak, nüfus: Collège de France dersleri (1977–1978)* (F. Taylan, Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. (Orijinal ders: 1978)
- Foucault, M. (2024). Biyopolitikanın doğuşu: Collège de France dersleri (1978–1979) (A. Tayla, Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. (Orijinal ders: 1979)
- GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı. (n.d.). Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM). <https://www.gap.gov.tr/cok-amacli-toplum-merkezleri-catomb>
- Gözübüyük, Ş., & Gölcüklü, F. (2007). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması* (4. baskı). Turhan Kitabevi.

- Gümüş, G. (2018, July 4). X Y Z kuşakları hakkında bir değerlendirme: Türkiye’de kaç kuşak bir arada yaşıyor? *Branding Türkiye*. <https://www.brandingturkiye.com/x-y-z-kusaklari-hakkinda-bir-degerlendirme-turkiyede-kac-kusak-bir-arada-yasiyor/>
- Howard-Hassmann, R. E. (2011). Universal Women’s Rights Since 1970: The Centrality of Autonomy and Agency. *Journal of Human Rights*, 10(4), 433–449. <https://doi.org/10.1080/14754835.2011.619398>
- Işıktac, Y. (2015, January 9). Kadın hakları. <http://www.isiktac.av.tr/Makaleler/Kad%C4%B1n%20Haklar%C4%B1.pdf>
- KADEM. (2024). Kadınlara yönelik yasal düzenlemeler. <https://kadem.org.tr/kadinlara-yonelik-yasal-duzenlemeler/>
- Kadın Dayanışma Vakfı. (n.d.). Hakkımızda. <https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/hakkimizda/>
- Kanbur, N. (2021). Istanbul Convention: Commitment to Preventing Gender-Based Violence. *Journal of Adolescent Health*, 69(2), 354–355. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2021.05.009>
- Kaypak, Ş., & Kahraman, M. (2016). Türkiye’de Kadının İnsan Hakları ve Anayasal Yansıması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), 298–315.
- Kocağalar, F. (2025). Kadın Koruma Sisteminde Türkiye’de 6284 Sayılı Kanun’un Rolü. *Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 7(1), 29-45. <https://doi.org/10.56493/nkusbmyo.1625075>
- Krizsán, A., Roggeband, C., & Zeller, M. C. (2024). Who is Afraid of the Istanbul Convention? Explaining Opposition to and Support for Gender Equality. *Comparative Political Studies*. Advance Online Publication. <https://doi.org/10.1177/00104140241290205>
- Mannheim, K. (1952). The problem of generations. In P. Kecskemeti (Ed.), *Essays on the sociology of knowledge* (pp. 276–322). Routledge & Kegan Paul. (Original work published 1928). <https://marcuse.faculty.history.ucsb.edu/classes/201/articles/27MannheimGenerations.pdf>
- Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı. (n.d.). *Hakkımızda*. <https://www.morcati.org.tr/tr/mor-cati/hakkimizda>
- Moroğlu, N. (2016). Uluslararası ve Ulusal Hukukta Kadının İnsan Hakları. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13(1), 285–317.
- Muslu, T. (2022). *Güvenikleştirme Kuramı Kapsamında 2000 Yılı Sonrası Türkiye’de Kadın Politikaları ve İstanbul Sözleşmesi Tartışmaları* (Unpublished master’s thesis). Maltepe University, Graduate School of Education.
- National Women’s History Museum. (n.d.). Feminism: The First Wave. <https://www.womenshistory.org/exhibits/feminism-first-wave>
- Pew Research Center. (2021, May 14). On Gender and Family, Gen Z Looks Similar to Millennials. <https://www.pewresearch.org/social-trends/2021/05/14/on-gender-and-family-gen-z-looks-similar-to-millennials/>
- Şenel, Ş. (2022). *Kadın ve Siyaset*. *Düşünce Dünyasında Türkiz*, 4(20), 7–30.
- Taş, G. (2016). Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri. *Akademik Hassasiyetler*, 3(5), 277–292.
- Taş, H. Y., Demirdöğmez, M., & Küçükoglu, M. (2017, December 29). Geleceğimiz Olan Z Kuşağının Çalışma Hayatına Muhtemel Etkileri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13), 1031–1048. <https://doi.org/10.26466/opus.370345>
- Tay, G. (2023). *Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Tartışmaları Bağlamında KADEM Derneği’nin İstanbul Sözleşmesi’ne Yaklaşımı* (Unpublished master’s thesis). Ankara University, Graduate School of Social Sciences.

- Tayyar, M. (2024). *İstanbul Sözleşmesi'ne Yönelik Kutuplaşmanın Politik İdeolojiler ve Ahlaki Temeller Kuramı Bağlamında İncelenmesi* (Unpublished master's thesis). Uludağ University, Graduate School of Social Sciences.
- Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete. (n.d.). Mevzuat. <https://www.mevzuat.gov.tr/>
- United Nations General Assembly. (1993). *Declaration On The Elimination of Violence Against Women (A/RES/48/104)*. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-elimination-violence-against-women>
- Twenge, J. M., & Campbell, W. K. (2018). Associations between screen time and lower psychological well-being among children and adolescents: Evidence from a population-based study. *Preventive Medicine Reports*, 12, 271–283. <https://doi.org/10.1016/j.pmedr.2018.10.003>
- UN Women. (2021, March 20). *Statement by UN Women on Turkey's withdrawal from the Istanbul Convention*. <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2021/3/statement-un-women-turkey-withdrawal-from-the-istanbul-convention>
- United Nations. (1995). *Beijing Declaration and Platform for Action: Action for Equality, Development and Peace*. <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/>
- Uslu, F., & Demir, E. (2023). Nitel Bir Veri Toplama Tekniği: Derinlemesine Görüşme. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 40(1), 289–299. <https://doi.org/10.32600/huefd.1184085>
- Yılmaz, M. (2023). *Türkiye'de Dini Muhafazakâr Kesimin İstanbul Sözleşmesi'ne Tepkilerinin Analizi* (Unpublished master's thesis). Hacı Bayram Veli University, Graduate School of Social Sciences.

Extended Abstract

This study examines Generation Z's perceptions of the Istanbul Convention and women's rights, aiming to reveal young individuals' awareness of gender equality, combating violence against women, and the protection of women's rights. As women's rights constitute an essential component of universal human rights, their protection and promotion have long been a focal point of legal and social struggles globally. In Türkiye, women's rights have undergone significant transformations, particularly since the Republican era, with pivotal reforms in education, political participation, and family law. However, despite legal advancements, pervasive social norms and entrenched patriarchal structures continue to pose challenges to achieving genuine gender equality. The Istanbul Convention, officially known as the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence, represents a crucial milestone in addressing gender-based violence. Although Türkiye was the first country to ratify the Convention in 2011, its withdrawal in 2021 triggered intense debates domestically and internationally. Critics argued that this decision signaled a regression in the fight against gender-based violence and undermined hard-won legal protections for women. Understanding Generation Z's perspectives on this issue is essential, as this cohort is characterized by their heightened digital literacy, individual rights consciousness, and strong social justice orientation. This research employed a qualitative design, utilizing in-depth semi-structured interviews to explore Generation Z's views on the Istanbul Convention and women's rights. The study sample consisted of 20 undergraduate students (10 female, 10 male), aged 18 to 21, from the Faculty of Economics and Administrative Sciences at Artvin Çoruh University, Hopa campus. Participants were selected based on voluntary participation and were fully informed about the study's objectives and ethical considerations. Data were collected in July 2024 through audio-recorded interviews, subsequently transcribed verbatim. MAXQDA software was used to conduct thematic analysis, enabling systematic coding and categorization of data to identify recurring patterns and key themes.

Findings revealed that participants generally recognized women's rights as a manifestation of fundamental human rights and emphasized gender equality as a societal imperative. Most participants associated women's rights with social justice, legal security, and freedom from violence, advocating for women's empowerment in social, economic, and political spheres. However, several participants also expressed concerns regarding the practical implementation of these rights, highlighting ongoing discrimination and the gap between legal provisions and social reality. Regarding the Istanbul Convention, participants overwhelmingly viewed it as a critical legal framework that provided comprehensive protection for women against violence. Many perceived Türkiye's withdrawal from the Convention as a detrimental move that compromised women's safety and eroded public trust in legal protections. Participants stressed that the Convention not only offered legal safeguards but also played a symbolic role in elevating public awareness and empowering women to assert their rights. Nonetheless, a minority of participants voiced criticisms, citing perceived conflicts with cultural values and potential misuse of legal provisions.

The principle of “the woman’s statement is essential,” a contentious element of the Convention, elicited mixed responses. While some participants supported this principle as a necessary protective measure against secondary victimization in legal processes, others expressed reservations about its potential for misuse and implications for due process. This divergence highlights Generation Z’s nuanced understanding of gender-based legal reforms and their cautious approach toward balancing protection with fairness. Participants identified various obstacles faced by women, including physical and psychological violence, economic inequalities, and entrenched gender stereotypes. They underscored the need for comprehensive educational reforms to foster gender equality consciousness from an early age. Many stressed the importance of transforming media representations of women to counteract perpetuated stereotypes and promote egalitarian norms. The role of families in shaping gender perceptions was also emphasized, with calls for early and sustained interventions to instill equitable attitudes in children. In terms of combating violence against women, participants advocated for stricter legal penalties, robust enforcement mechanisms, and broader societal transformations. They viewed gender-based violence not as an isolated individual issue but as a structural and systemic problem requiring collective action from the state, civil society, and individuals. Some expressed skepticism about the effectiveness of policy changes in the current sociopolitical context, highlighting the need for persistent advocacy and grassroots mobilization. The study’s findings align with previous literature emphasizing the multifaceted nature of gender equality, which transcends legal frameworks and demands cultural and social change (Bahçeci, 2012; Demirkır Ünlü, 2012; Krizsán et al., 2024). Moreover, the expressed views resonate with Foucault’s (2013, 2024) concepts of biopolitics and power, suggesting that Generation Z’s advocacy for women’s rights represents not merely a legalistic demand but a broader resistance to normative social controls. Similarly, Bourdieu’s (2013) notions of “habitus” and “symbolic violence” are pertinent in interpreting young people’s critical attitudes toward traditional gender roles and their emphasis on transforming deep-seated cultural codes.

The study contributes original insights into the attitudes of Generation Z toward women’s rights and the Istanbul Convention, shedding light on their potential role as change agents in future gender equality initiatives. Nevertheless, limitations such as the study’s focus on a single faculty and voluntary participation may affect the generalizability of the findings. Future research should consider longitudinal and comparative analyses across different regions to capture evolving attitudes and broader trends. In conclusion, Generation Z participants demonstrated a high level of awareness and critical engagement with women’s rights issues, reflecting both optimism for transformative change and realistic appraisals of existing barriers. Their perspectives suggest a dynamic potential for advancing inclusive social policies and fostering a more equitable society. The study underscores the importance of integrating legal, educational, and cultural strategies to achieve sustainable progress in gender equality and women’s empowerment.